

Sipoonkorven Byabäcken- laakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelma

Tiina Kanerva

Tiina Kanerva
Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94
01301 Vantaa
puh. 0205 64 4321
tiina.kanerva@metsa.fi

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-369-5 (www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b68.pdf)

Kansikuva: Päivänkakkara. Hellevi Salonen.

© Metsähallitus 2003

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	5
1.1 Suunnitelman tavoitteet ja tausta.....	5
1.2 Suunnittelualue ja suojeleohjelmat.....	6
1.3 Byabäckenlaakson maankäytön vaiheita.....	8
1.4 Alueen nykyinen käyttö.....	9
1.5 Maatalouden ympäristötuet.....	10
2 BYABÄCKENLAAKSON LUONTO.....	11
2.1 Maisema ja maaperä.....	11
2.2 Hoitokohteiden Natura-luontotyypit ja kasvillisuus.....	12
Tuoreet ja kuivat niityt.....	14
Kosteat niityt.....	14
Hakamaat ja metsälaitumet.....	15
Lehdot.....	15
Pellot.....	16
2.3 Sienet.....	16
2.4 Perhoset.....	16
2.5 Linnut.....	18
2.6 Byabäckenin vesiluonto.....	19
3 LUONNONHOIDON TAVOITTEET JA HOITOTOIMET.....	20
3.1 Maisemanhoito.....	20
3.2 Perinnebiotooppien ja peltojen tavoitealat.....	21
3.3 Perinnebiotooppien hoito.....	22
3.4 Peltojen viljely ja suojavaöhykkeiden perustaminen.....	23
Peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen.....	23
Suojaöhykkeiden perustaminen.....	24
4 VIRKISTYSKÄYTTÖ, OPASTUS- JA PALVELURAKENTEET.....	26
5 LUONNONHOIDON JA VIRKISTYSKÄYTÖN VAIKUTUKSET LUONTOTYYPPEIHIN JA LAJISTOON.....	27
6 SEURANTA JA JATKOSELVITYKSET.....	28
7 AIKATAULU JA KUSTANNUKSET.....	28
LÄHTEET.....	31
LIITTEET	
Liite 1 Sipoonkorven ja Sipoonjoen Natura-alueet.....	35
Liite 2 Byabäckenlaakson paikannimet ja kuviokartta.....	37
Liite 3 Hoitokohteiden Natura-luontotyypit ja peltojen kasvillisuus vuonna 2001.....	38
Liite 4 Maankäytön tavoite.....	42
Liite 5 Puuston käsittely.....	43
Liite 6 Jaksokohtainen Byabäckenin puronvarren puuston käsittely.....	44

Liite 7	Hindsbyn niittyjen perinnebiotoopin puuston käsittely.....	45
Liite 8	Palvelu- ja opastusrakenteet.....	46
Liite 9	Suunnitelmasta saadut lausunnot.....	47
Liite 10	Vahvistuskirje	53

1 JOHDANTO

1.1 Suunnitelman tavoitteet ja tausta

Tämän suunnitelman tavoitteena on Sipoonkorven Natura-alueella sijaitsevan Byabäckenin purolaakson maisemien, perinnebiotooppien ja peltojen hoidon jatkaminen ja umpeenkasvaneiden alueiden raivaaminen ja hoitaminen. Byabäckenlaakson maisemallisesti arvokkaita näkymiä on tarkoitus avata sekä purolaakson suuntaisesti että laakson poikki. Käytössä olevien laidunniittyjen, hakamaiden ja metsälaidunten perinteistä laidunnusta jatketaan ja laajennetaan aiemmin laidunkäytössä olleille alueille. Pellot säilytetään viljeltyinä. Peltojen viljelyssä pyritään vesistöön kohdistuvan ravinnekuormituksen vähentämiseen ja luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen. Suunnitelman tavoitteisiin kuuluu myös virkistyskäytön yhteensovittaminen alueen muiden käyttömuotojen ja luonnonsuojelun kanssa. Kävijöitä varten rakennetaan pysäköintipaikkoja ja siltoja ja merkitään polku. Alueen perinnebiotoopeista ja muusta luonnosta tehdään opastusaineistoa.

Byabäckenin purolaakso on priorisoitu Metsähallituksessa ehdottomasti hoidettavaksi perinnebiotooppiksi. Perustelut hoidolle ovat maisemallisia, lajistollisia sekä pitkään jatkuneesta perinteisestä laidunkäytöstä johtuvia. Koska perinnebiotoopit ja pellot vaativat jatkuvaa hoitoa, hoitosuunnitelman tekeminen on ollut kiireellistä. Sipoonkorven Natura-alueen maanhankinta on kuitenkin kesken, eikä koko Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelman tekoa ole vielä aloitettu. Tämän suunnitelman luonnonhoitotoimet ja opastus- ja palvelurakenteet tarkistetaan, kun Sipoonkorven Natura-alueelle tehdään hoito- ja käyttösuunnitelma.

Viljeltyjä peltoja lukuun ottamatta suunnittelualue on mukana 'Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa' -nimisessä Life-projektissa. Projekti alkoi vuonna 2001 ja kestää kevättalven 2004.

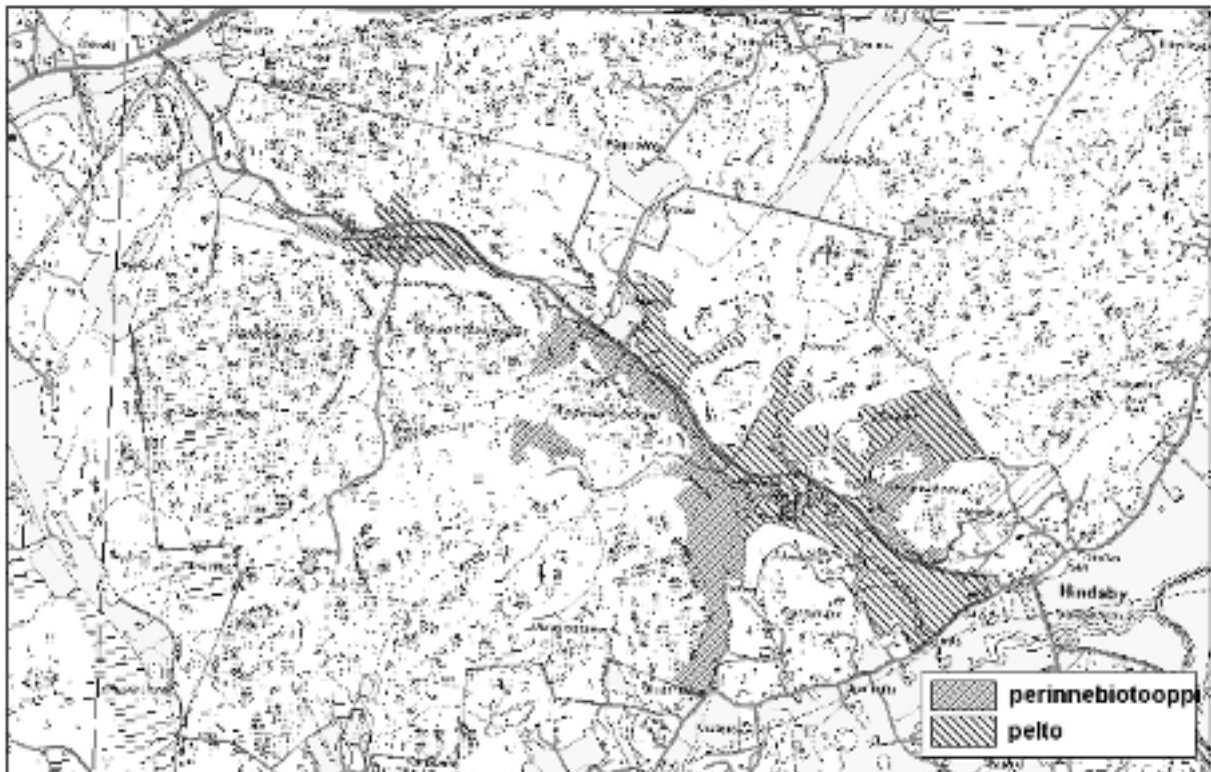
Byabäckenlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelman laati suojelubiologi Tiina Kanerva Etelä-Suomen luontopalveluista. Suunnitelman kartat piirsi suojelubiologi Kimmo Kolehmainen. Korkeakouluharjoittelija Päivi Leikas kirjoitti maaperäkappaleet. Suunnitelman tekoon osallistuivat puistonjohtaja Hannu Ormio, puistonhoitaja Matti Mäntynen ja puistomestari Antti Raita. Heidän lisäksi suunnitelmaa ovat kommentoineet Caj Schauman Sipoosta ja Mikko Pitkänen Suomen WWF:stä.

Lausunto suunnitelmasta pyydettiin Uudenmaan ympäristökeskukselta, Sipoon kunnalta, Uudenmaan sotilasläänin esikunnalta ja Sipoon luonnonystäviltä. Saadut lausunnot ovat liitteenä. Suunnitelma lähetettiin tiedoksi ympäristöministeriöön, jotta ympäristöministeriöllä oli mahdollisuus halutessaan ottaa suunnitelma vahvistettavakseen. Suunnitelma hyväksyttiin Metsähallituksen luonnonsuojelun keskusyksikössä 26.11. 2002.

1.2 Suunnittelualue ja suojeluohjelmat

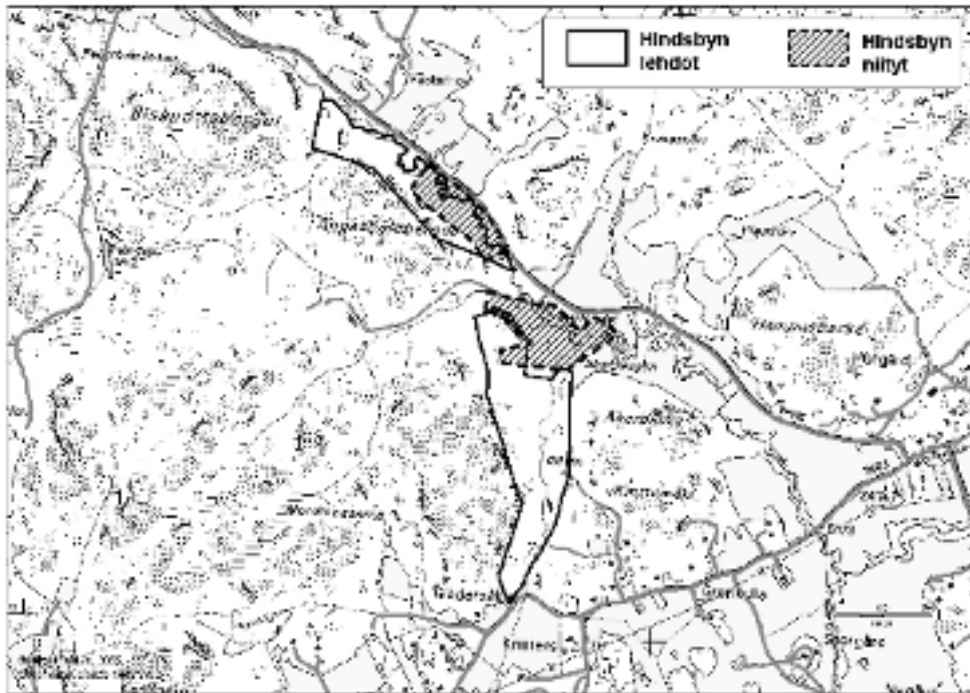
Suunnittelualue sijaitsee Sipoon kunnassa Byabäcken-nimisen puron ja sen sivuhaarojen varrella (kuva 1). Alue on osa Sipoonkorven Natura 2000 -aluetta (liite 1). Sipoonkorven Natura-alue (FI0100066) on kooltaan noin 1 240 hehtaaria ja sen pohjoinen osa-alue on noin 670 hehtaarin kokoinen. Pohjoisen osa-alueen maat ovat pääosin Metsähallituksen hallinnassa. Tämän suunnitelman hoitokohteisiin ei kuulu yksityisomistuksessa olevia alueita. Sipoonkorven Natura-alue on ehdotettu toteutettavaksi valtion maalla luonnonsuojelulain nojalla. Pellot voidaan kuitenkin säilyttää maatalouskäytössä. Alueella ei ole voimassa rauhoituspäätöksiä.

Itse Byabäcken on Sipoonjoen sivuhaara ja kuuluu Sipoonjoen Natura-alueeseen (FI0100086). Byabäcken virtaa Sipoonkorven Natura-alueen halki luoteis-kaakkoissuunnassa runsaan neljän kilometrin matkan. Sipoonjoen Natura-alueen suojelun tavoitteena on säilyttää luonnontilaiset jokiosuudet hydrologialtaan ja pohjan laadultaan luontotyyppien ja eliölajien suojelun kannalta suotuisina. Byabäcken on Suomessa erittäin uhanalaisen (Rassi ym. 2001) alkuperäisen meri-
taimenkannan kotijoki.

Kuva 1. Byabäckenlaakson suunnittelualue.

Jo Kansallispuistokomitean mietinnössä (1976) ehdotettiin, että Hindsbyn metsästä perustetaan 480 hehtaarin kokoinen luonnonsuojelualue. Lehtojensuojeluohjelmassa (Lehtojensuojelutyöryhmä 1988, 1989) on mukana Hindsbyn metsän kaksi kohdetta: Västerhofin ja Martishäckenin lehdot (kuva 2). Byabäckenlaakso ja sitä ympäröivät perinnebiotoopit ja pellot kuuluvat Sipoonjoen maakunnallisesti arvokkaaseen kulttuurimaisemaan (Maisema-alueityöryhmä 1993b). Siellä sijaitsee myös Hindsbyn niittyjen maakunnallisesti arvokas perinnemaisema (Pykälä & Bonn 2000).

Kuva 2. Lehtojensuojeluohjelman (Lehtojensuojelutyöryhmä 1989) ja Uudenmaan perinnemaisemainventoinnin (Pykälä & Bonn 2000) kohteet Byabäckenlaaksossa.

Gillerbergetin valtakunnallisesti arvokas kallioalue sijaitsee Byabäckenlaakson eteläpuolella (Punkari ym. 1994). Kooltaan noin 200 hehtaarin kallioalueeseen kuuluvat muun muassa Gillerberget, Bisapottsberget ja Ängsböleberget. Koska luonnonvarainen taimen elää ja lisääntyy Byabäckenissä, on Byabäcken arvioitu kalataloudellisesti arvokkaaksi vesistöksi (Haavisto & Lempinen 1999).

Byabäckenin purolaaksolla tai Byabäckenlaaksolla tarkoitetaan tässä suunnitelmassa Byabäckeniä ja sen sivuhaaroja ympäröivää aluetta, jossa sijaitsevat suunnittelun kohteena olevat perinnebiotoopit, pellot ja osin jo lehdoiksi kehittyneet entiset niityt, hakamaat ja metsälaitumet (kuva 1). Byabäckenlaakson paikannimet löytyvät liitteestä 2. Hindsbyn metsällä tarkoitetaan Sipoonkorven Natura-alueen pohjoista osa-aluetta, jonka keskellä Byabäckenlaakso sijaitsee (liite 1).

1.3 Byabäckenlaakson maankäytön vaiheita

Hindsbyn kylä Byabäckenlaakson eteläpäässä, Byabäckenin ja Sipoonjoen haarassa, on yksi Sipoon vanhimpia kyliä. Ensimmäinen kirjallinen maininta Hindsbystä on vuodelta 1425 (Rantanen & Kuvaja 1994). Keskiaikaisen sarkajaon vuoksi tilojen tontit sijaitsivat lähellä toisiaan. Hindsbyn talot rakennettiin mäenrinteeseen tiiviiksi, nauhamaiseksi kyläksi. Kolmetoista Hindsbyn kylän taloa muodostivat rivikylän, jossa päärakennukset olivat vierekkäin kyläraitin pohjoispuolella ja navetat tien eteläpuolella (Rantanen & Kuvaja 1994). Koska asutus on keskittynyt Hindsbyn kylään, on Byabäckenlaaksossa ollut vain muutamia taloja. Byabäckenlaaksossa sijaitsi sen sijaan kylän yhteisiä metsiä ja laidunmaita.

Hovgårdin (Hofgårdin) kartano perustettiin Hindsbyn kylään 1500-luvun puolivälissä. Rakennukset siirrettiin nykyiselle paikalleen todennäköisesti 1600-luvun alkupuolella. Hovgårdin kartanon suuruuden aika alkoi rykmentinvälskäri Johan Henrik Mattensin ostettua Hovgårdin. Hän perusti ensimmäisen torpan Hovgårdin maille vuonna 1751. Vuonna 1755 torppia oli jo neljä. Vuosien kuluessa Hovgårdin kartanoon liitettiin monta tilaa Hindsbystä (Rantanen & Kuvaja 1994). Myös Byabäckenlaakson eteläiset alueet ovat kuuluneet Hovgårdin kartanolle.

Vuoden 1954 ilmakuvan perusteella Byabäckenlaakson pellot ja laitumet olivat 1950-luvun puolivälissä laajemmat kuin nykyisin. Pellot eivät olleet vielä salaotettuja ja Byabäckeniin viettävillä jokitörmillä kasvoi vain yksittäisiä puita tai pensaita. Erikokoisia latoja oli siellä täällä peltojen reunoilla.

Källängenin nykyiset pellot olivat jo 1950-luvulla viljelyksessä. Peltoja ja niittyjä oli lähes kaksinkertainen ala nykyiseen verrattuna. Pellot ja niityt jatkuivat yhtenäisenä nauhana nykyisen Natura-alueen koillisrajalle asti. Nyt jo käytöstä jääneet ja pensoittuneet alueet olivat 1950-luvulla pääosin ojittamattomia niittyjä. Pellot sen sijaan ovat säilyneet käytössä nykypäiviin saakka. Byabäcken oli jo 1950-luvulla oikaistu viivasuoraksi nykyisen peltoaukeaman länsipuolella. Peltoaukeamallakin oikaisuja oli tehty, mutta puron polveilu oli nykyistä runsaampaa. Metsänrajassa, suurin piirtein nykyisen armeijan huoltotien puomin kohdalla, oli lato.

Myös Byabäckenlaakson keskeisimmän osan pellot – Vesterhofin tilalta Mariendahliin – olivat viljelyksessä jo 1950-luvulla. Hindsbyn niittyjen perinnemaisema oli 1950-luvullakin kyntämätöntä ja ojittamatonta laidunta tai niittyä. Nykyisin koivulle istutetun noin hehtaarin kokoisen pellon sarkaojiin oli jo noussut jonkin verran kuusia samoin kuin Martisbäckenin varrella olevan nykyisen luonnonlaitumen sarkaojiinkin. Nyt luonnontilaiseksi jätettävä Byabäckenin varsi oli 1950-luvulla puoliavointa hakamaata, jossa kasvoi harvakseltaan pensaita ja puita. Ängsbölebergetin eteläpuolella, keskellä metsää olevat pellot oli hylätty jo vuonna 1954. Niiden sarkaojissa kasvoi runsaasti kuusia ja lehtipuita.

Byabäckenlaakson kaakkoispään pellot lähellä Hindsbyn kylää olivat 1950-luvulla viljelyksessä samassa laajuudessa kuin nykyisin. Puron varsi peltojen keskellä oli huomattavasti avoimempi. Varsinkin nyt puolisolkeutunut purojako oli 1950-luvulla lähes puuton ja pensaaton, vain siellä täällä kasvoi jokunen yksittäinen puu tai pensasryhmä.

1.4 Alueen nykyinen käyttö

Hindsbyn metsän ja Byabäckenlaakson maat siirrettiin vuonna 1996 Metsähallituksen hallintaan. Sitä ennen ne olivat olleet Svenska småbruks- och egnahem-yhdistyksen, Helsingin kaupungin ja puolustusministeriön hallussa. Puolustuslaitos rakensi 1990-luvulla Jousjärven itäpuolelle varastoluolan. Varastolle johtaa puomilla suljettu huoltotie Svartböle–Hindsby-paikallistietä. Svartbölen ja Hindsbyn kylien välinen paikallistie kulkee Byabäckenin suuntaisesti Natura-alueen poikki. Tiellä on jonkin verran läpikulkuliikennettä. Tien penkoille on muodostunut viisi kapeaa pysäköimislevennystä. Lisäksi kävijät pysäköivät autojaan huoltotien puomin läheisyyteen pellolle.

Byabäckenlaakson pellot ovat olleet viljelyssä näihin päiviin asti. Metsähallituksen hallinnassa olevia peltoja ja laitumia oli vuonna 2001 vuokrattuna noin 70 hehtaaria. Niistä noin 9 hehtaaria niittyä, hakamaata ja metsälaidunta oli perinteisessä laidunkäytössä. Lähes 50 hehtaaria oli viljelyksessä tai nurmilaitumena. Pelloilla viljeltiin kauraa, ohraa ja heinää. Nurmilaitumilla laidunsi hevosia. Nuoret naudat laidunsivat luonnonlaitumilla. Runsasta kuutta hehtaaria peltoa ei käytetty lainkaan vuonna 2001.

Sekä Helsingin yliopisto että Suomen ympäristökeskus tutkivat vuonna 2002 Hindsbyn alueen kasvillisuutta ja eläimistöä. Helsingin yliopiston biodiversiteetitutkimus käynnistyi vuonna 2001 ja jatkuu vuonna 2002. Suomen ympäristökeskus aloittaa vuonna 2002 Byabäckenlaakson luonnonlaitumien kolmivuotisen laidunkierto tutkimuksen. Tutkimusprojektin tarkoituksena on selvittää laidunkierron vaikutusta kasvillisuuteen, perhosiin ja mesipistiäisiin.

Byabäckenlaakson virkistyskäytöstä ei tätä suunnitelmaa tehtäessä ollut käytössä selvitystietoa. Hajahavainnoista päätellen Byabäckenlaaksoa ympäröivät metsät ovat ajoittain kohtalaisessa päivittäisessä virkistyskäytössä. Sienestys ja marjastus tuovat loppukesällä ja syksyllä varsinkin Källängin eteläpuoleiselle metsäalueelle niin paljon kävijöitä, että pysäköidyt autot estävät ajoittain maanviljelijää pääsemästä pelloille. Sienestyksen ja marjastuksen lisäksi alueella harrastetaan päiväretkeilyä, luonnossa liikkumista, luonnontarkkailua ja koirien ulkoiluttamista.

Sipoossa järjestettävien suunnistustapahtumien reitit yltyvät toisinaan Hindsbyn metsään ja Byabäckenlaaksoon saakka. Paikallisella metsästysseuralla on metsästysvuokrasopimus alueella. Fallträsketin itäpuolella sijaitseva vanha talo, ns. Bergströmin torppa, on luonnonharrastajien piilopirttinä. Hindsbyn kylässä si-

jaitseva ratsastustalli on käyttänyt ratsastusreiteinään pelloilla kulkevia polkuja ja olemassa olevia teitä, mutta ei kulutukselle arkoja metsäpolkuja.

Vaikka Hindsbyn metsät ovatkin kulutukselle herkkiä savimaiden lehtoja ja kalliometsiä, eivät metsissä risteilevät polut ole kovin leveitä tai kuluneita. Roskaantumista tai luvattomia tulipaikkojakaan ei Hindsbyn metsässä juurikaan ole. Sen sijaan Svartböle–Hindsby-paikallistien varrelle tyhjennetään jatkuvasti luvattomia jätekuormia ja hylätään vanhoja huonekaluja ja kodinkoneita. Tien levenyksiä on käytetty kaatopaikkoina ja niillä on poltettu roskia ja autoja.

1.5 Maatalouden ympäristötuet

Tehokkain tapa pitää Byabäckenlaakson perinnebiotoopit ja pellot laidunnettuina ja viljeltyinä on antaa ne vuokralle ja tehdä hoidosta yhteistoimintasopimus. Monet tässä suunnitelmassa esitetyt perinnebiotooppien hoitoon tai suojavyöhykkeiden perustamiseen liittyvät toimet vähentävät ainakin jonkun verran peltojen ja laidunten tuottavuutta. Maatalouden ympäristötuella ja ympäristötuen erityistuilla on mahdollista saada korvausta tässäkin suunnitelmassa ehdotettujen hoitotoimenpiteiden aiheuttamista kustannuksista ja tulonmenetyksistä. Maatalouden ympäristötuen erityistukea maksetaan kaudella 2000–2006 muun muassa maiseman, luonnon monimuotoisuuden, perinnebiotooppien ja suojavyöhykkeiden hoidosta, luonnonmukaisesta viljelystä ja alkuperäisten karjartujen kasvattamisesta (Maa- ja metsätalousministeriö 2000a).

Perinnebiotooppien hoidon erityistuen avulla on tarkoitus säilyttää ja lisätä maatalousympäristön luonnon monimuotoisuutta, pitkäaikaiseen maankäyttöön liittyvää maaseudun kulttuuriperintöä ja maisemallisia arvoja. Tukea voidaan maksaa esimerkiksi niitosta, niittojätteen keruusta ja poiskuljetuksesta, lehdesytyksestä, laidunnuksesta, aitojen rakentamisesta ja kunnostuksesta, laiduneläinten juomaveden järjestämisestä, laiduneläinten kuljetuksista ja valvonnasta, puuston ja pensaiden raivauksesta, kulotuksesta sekä karjatalouteen liittyvien rakennelmien ja rakenteiden kunnostuksesta. Perinnebiotooppia ei saa muokata, lannoittaa, käsitellä torjunta-aineilla, ojittaa tai metsittää. Laidunpaine tulee sovittaa niin, että eläimet eivät tarvitse lisärehua. Kun syötävä laitumella loppuun, eläimet siirretään toiselle laitumelle. Laidunnettava perinnebiotooppi tulee erottaa aidalla muista laidunnurmista (Maa- ja metsätalousministeriö 2000b).

Maisemanhoidon erityistuen tavoitteena on lisätä viljelymaiseman avoimuutta ja monipuolisuutta, vahvistaa viljelymaiseman ominaispiirteitä sekä hoitaa ja parantaa maisemallisesti, kulttuurisesti ja historiallisesti arvokkaita maatalousmaisemia. Raivaamalla ja harventamalla puita ja pensaita avarretaan maisemaa. Maisemaa voidaan monipuolistaa myös ottamalla esiin esimerkiksi yksittäispuita tai raivaamalla pellon ja metsän välistä reunavyöhykettä. Muita kohteita, joille maisemanhoidon sopimus voidaan tehdä, ovat muun muassa puukujanteet, maisemakasvien viljely, pienimuotoiset istutukset ja perinteisen maatalouden rakennelmien kunnostaminen (Maa- ja metsätalousministeriö 2000b).

Luonnon monimuotoisuuden edistämisen erityistuen tarkoituksena on huolehtia maatalousympäristöjen luonnon monimuotoisuuden säilymisestä ja lisäämisestä. Tavoitteena on maatalousympäristössä tyypillisten eläinten ja kasvien määrän lisääminen ja monipuolisen eläin- ja kasvilajiston elinympäristöjen kunnostaminen, perustaminen ja hoitaminen. Viljelijän tulee ennallistaa tai hoitaa erillisen suunnitelman mukaan monimuotoisuuden kannalta tärkeiksi arvioituja kohteita. Luonnon monimuotoisuuden edistämisen sopimus voidaan tehdä esimerkiksi pellon ja metsän väliselle reunavyöhykkeelle, pellolla sijaitsevalle metsäsaarekkeelle tai puu- ja pensasryhmälle, pienelle kosteikolle, avo-ojille tai uhanalaisten lajien esiintymispaikoille. Sopimusalueita ei saa metsittää, lannoittaa eikä käsitellä torjunta-aineilla. Laidunnus on tietyissä tapauksissa mahdollista (Maa- ja metsätalousministeriö 2000b).

Suojavyöhykkeiden perustamisen tarkoituksena on vähentää maa-aineksen, ravinteiden ja muiden haitallisten aineiden kulkeutumista pelloilta vesistöihin ja pohjavesiin. Suojavyöhyke estää eroosiota ja vesistöjen rehevöitymistä. Erityisen hyödyllisiä suojavyöhykkeet ovat jyrkästi valtaojaan tai vesistöön viettävillä pelloilla ja helposti sortuvilla rannoilla.

Ympäristötukeen sitoutuvan viljelijän edellytetään aina jättävän vesistöjen varsille kolme metriä leveät suojakaistat ja valtaojien varsille metrin levyiset pientareet. Purouoman reunaluiskia ei lasketa suojakaistaan tai -vyöhykkeeseen, vaan suojakaistojen leveys mitataan tasaiselta maalta (Maa- ja metsätalousministeriö 2000c).

Suojavyöhykkeet ovat suojakaistoja leveämpiä, pelloille vesistöjen tai valtaojien varsille perustettavia monivuotisen kasvillisuuden peittämiä alueita. Suojavyöhyke perustetaan mieluiten suojaviljaan tai muodostetaan vanhasta nurmesta tai viherkesannosta. Suojavyöhykkeitä ei lannoiteta, eikä niillä käytetä torjunta-aineita. Vyöhykkeen leveys voi vaihdella, mutta sen tulee olla keskimäärin vähintään 15 metriä leveä. Vyöhykkeet tulee niittää vuosittain ja niittojäte korjataan pois. Niittojätteen saa käyttää rehuna. Suojavyöhykkeitä voi myös laiduntaa ja hoitotoimet voi ulottaa luonnontilaiselle luiska-alueelle. Myös suojavyöhykesopimuksen voi nykyisin tehdä vuokrapelloille (Maa- ja metsätalousministeriö 2000c).

2 BYABÄCKENLAAKSON LUONTO

2.1 Maisema ja maaperä

Laakson keskellä kiemurtelevan Byabäckenin molemmin puolin on runsaat puolisen sataa hehtaaria viljeltyjä peltoja ja laidunnettuja niittyjä, hakamaita ja metsiä. Maisemassa vuorottelevat eteläiselle rantamaalle tyypilliseen tapaan viljavat savikot ja kumpuilevat, paikoin paljastuneet metsäiset kallioalueet (Maisemaluetyöryhmä 1993a). Suhteellisen suuret korkeuserot, kallioperän ruhjoutuneisuus ja rikkonaisuus sekä maaperän rehevyuserot tekevät Byabäckenlaakson maisemasta vaihtelevan ja luonnosta pienipiirteisen ja monimuotoisen. Viljelty-

jen mäkien ja metsäisten kukkuloiden takana kohoavat karummat kalliomänniköt. Kuusta ja pähkinää kasvavat rinne- ja kallionaluslehdot jäävät kallioiden ja peltomaiden väliin. Hylätyt niityt ja laitumet samoin kuin Byabäckenin sivujoki-en raviinit ovat sukkession alkupään lehteviä lehtoja.

Maisemaltaan näyttävimmällä laitumella Byabäcken kiemurtelee alkuperäisessä uomassaan, mutta Källängenillä joen uoma on oikaistu viivasuoraksi. Viljely-maisema on kaikkialla umpeenkasvanutta 1950-luvun tilanteeseen verrattuna. Niittyjä ja laitumia on hylätty ja peltoja metsitetty. Byabäckenin varsi kasvaa monin paikoin puita ja pensaita, jotka sulkevat purolaakson näkymät ja pilkkovat aiemmin avoimet maisematilat. Osa entisistä niityistä ja laitumista on pensoitunut tai kasvaa 10–20-metrisiä puita. Toisaalta salaojitus on tehnyt peltoaukeiden kasvillisuudesta entiseen verrattuna yksitoikkoisempaa.

Byabäckenlaaksossa on vain muutama talo. Laakson puolivälissä on Vesterhofin autiotila mäen päällä ja pieni kesämökki mäen rinteessä. Molemmat talot sijaitsevat Natura-alueen ulkopuolella. Vielä 1950-luvulla maisemaan kuuluneet ladot on purettu.

Koko Byabäckenlaakso on aikanaan ollut veden peittämää. Kun maa alkoi Yoldiamerivaiheen aikana nousta vedestä, ensimmäiseksi nousseet maa-alueet altistuivat rantavoimille ja huuhtoutuivat voimakkaasti. Loivapiirteistenkin mäki-en moreenikerrostumat kuluivat ja kalliot paljastuivat. Alueen kallioperän pinnanmuodot ovat pienipiirteisiä. Eri suuntaiset kallioperän ruhjelaaksot jakavat kallioperän lohkoihin, joissa on runsaasti avokalliota (Kielosto ym. 1997).

Metsäiset moreenimaat ovat Hindsbyn alueella yleensä hiekkamoreenia. Peltoaukeat ovat enimmäkseen aitosavea tai liejusavea. Aitosaven savipitoisuus on 60 % tai korkeampi. Liejusavi on aitosavea humuspitoisempaa. Liejusavea on kerrostunut maaston painanteisiin savikerrostumien päälle. Savet ovat routivia, kuormitettaessa kokoonpuristuvia ja niiden kantavuus on usein heikko (Kielosto ym. 1997).

2.2 Hoitokohteiden Natura-luontotyypit ja kasvillisuus

Bäck ja Tonteri (1987), Ympäristötutkimus Metsätähti Oy (1991), Arja Päivärinta (1998) ja Kimmo Kolehmainen (2000) ovat selvittäneet Byabäckenlaakson tai sitä ympäröivien metsien kasvillisuutta ja kasvilajistoa. Tiina Kanerva kartoitti kesällä 2001 suunnittelualueen Natura-luontotyypit ja keräsi tietoa hoidettavien -kuvioiden kasvillisuudesta ja lajistosta. Lajien uhanalaisuusluokat ovat Rassin ym. (2001) mukaiset.

Hoitokohteiden Natura-luontotyypit ja kulttuurikasvillisuusluokat on esitetty taulukossa 1. Kartta luontotyypeistä on liitteenä 3. Natura-luontotyypit on tyy-pitelty Airaksisen ja Karttusen (2001) oppaan avulla. Hoitokohteista runsas 12 hehtaaria on jotakin Natura-luontotyyppiä. Se on lähes 15 % hoidettavien perin-nebiotooppien ja peltojen alasta ja runsas 41 % muusta kuin peltoalasta. Hoito-

kohteiden Natura-luontotyypit ovat sukkession alkuvaiheen lehtoja, hakamaita ja kaskimetsiä, runsaslajisia tuoreita tai kuivia niittyjä sekä kosteita niittyjä. Kulttuurikasvillisuustyypit ovat Toivosen ja Leivon (1993) mukaiset paitsi maankäyttöä selventävät luokat 'vanha pelto luonnonlaitumena' ja 'käyttämätön pelto vuonna 2001'.

Taulukko 1. Hoitokohteiden Natura-luontotyypit (koodinumero sulkeissa) ja kulttuurikasvillisuustyypit.

Luontotyyppi	Ha	%
Runsaslajiset tuoreet tai kuivat niityt* (6270)	1,5	1,8
Kosteet suurruohoniityt (6430)	0,9	1,4
Lehdot** (9050)	7,3	8,6
Hakamaat ja kaskilaitumet (9070)	2,2	2,6
Metsälaitumet	0,3	0,4
Vanha pelto luonnonlaitumena	5,4	6,4
Nurmilaidun	4,8	5,6
Heinäpelto	9,1	10,7
Viljapelto	35,1	41,4
Käyttämätön pelto vuonna 2001	6,5	7,5
Metsitetty pelto	3,5	4,1
Muu	7,7	9,5
Yhteensä	84,3	100,0

* = erityisen tärkeä Natura-luontotyyppi

** = entisiä hakamaita tai metsälaitumia, jotka ovat käytön loputtua kehittyneet sukkession alkuvaiheen lehdoiksi

Luokassa 'muut' on muun muassa Byabäckenin ja sen sivuojen varsien niitty- ja lehtokasvillisuuden mosaiikkia. Puronvarsilta on toistuvasti kaadettu puita ja raivattu pensaita. Puronvarsien kehitys kohti lehtometsiä on estetty, mutta kasvillisuus ei silti oikein vastaa mitään käytettyjen luokittelujen perinne- tai kulttuurikasvillisuustyyppejä.

Martisbäckenin lehdon pari hoitokohdetta sijaitsee melko luonnontilaisen puron varrella (Natura-luontotyyppi 3260). Pääosa hoitokohteiden läpi virtaavasta Byabäckenjoesta ja sen sivuhaaroista on kuitenkin ollut pitkään viljelyn tai laidunnuksen vaikutusten alaisena olleita oja. Luonnontilaisimmat puro-osuudet löytyvät hoitokohteiden ulkopuolelta purojen yläjuoksulta.

Tuoreet ja kuivat niityt

Tuoreita niittyjä on Byabäckenlaaksossa lähes 7 hehtaaria. Pääosa oli vuosikymmeniä sitten jonkin asteisessa viljelyssä, mutta on jo pitkään ollut lannoittamattomana ja kylvämättömänä luonnonlaitumena. Vuonna 2001 nuoret naudat – hiehot ja mullikat – laidunsivat perinnebiotoopeilla ja luonnonlaitumilla.

Byabäckenlaakson niityistä suurin osa on kasvillisuudeltaan tuoretta heinäniittyä, jossa on jonkin verran pien- tai suurruohoisuutta. Kylvöheinän vaikutukset näkyvät vielä pitkään jatkuneen laidunnuksen jälkeenkkin. Lajimäärä ei ole yhtä korkea kuin tuoreilla pienruohoniityillä. Muun muassa nurmipuntarpää (*Alopecurus pratensis*), nurmilauha (*Deschampsia cespitosa*), juolavehnä (*Elymus repens*), nurminata (*Festuca pratensis*), timotei (*Phleum pratense*) ja niittynurmikka (*Poa pratensis*) vallitsevat monin paikoin.

Hindsbyn niittyjen perinnebiotoopeihin sisältyy noin 1,5 hehtaaria tuoretta pienruohoniittyä, joka on Natura-luontotyyppin mukaista runsaslajista tuoretta tai kuivaa niittyä. Kuvioimatta jäänyttä tuoreen tai kuivan niityn kasvillisuutta on parin metrin levyisenä vyöhykkeenä etenkin pohjoisten peltojen reunoilla sekä teiden pientareilla.

Suomessa vaarantuneet (VU) hirvenkello (*Campanula cervicaria*) ja keltamatara (*Galium verum*) kasvoivat kesällä 2001 Byabäckenlaakson tuoreilla niityillä. Pykälä ja Bonn (2000) löysivät niityiltä 1990-luvun alkupuolella sekä silmälläpidettävän (NT) ketonoidanlukon (*Botrychium lunaria*) että huomionarvoisen hakarasaran (*Carex spicata*).

Muita niittyjen lajeja Byabäckenlaaksossa ovat muun muassa niitty- ja kevätleinikki (*Ranunculus acris*, *R. auricomus* -ryhmä), särmäkuisma (*Hypericum maculatum*), hopeahanhikki (*Potentilla argentea* -ryhmä), rätvänä (*P. erecta*), ahomansikka (*Fragaria vesca*), laidun- ja piennarpoimulehti (*Alchemilla monticola*, *A. vulgaris*), hiirenvirna (*Vicia cracca*), niittynätkelmä (*Lathyrus pratensis*), metsäapila (*Trifolium medium*), metsäkurjenpolvi (*Geranium sylvaticum*), koiranputki (*Anthriscus sylvestris*), aho- ja paimenmatara (*Galium boreale*, *G. album*), purtojuuri (*Succisa pratensis*), niittyhumala (*Prunella vulgaris*), harakan-, kurjen-, peuran- ja kissankello (*Campanula patula*, *C. persicifolia*, *C. glomerata*, *C. rotundifolia*), siankärsämö (*Achillea millefolium*), päivänkakkara (*Leucanthemum vulgare*), ahde- ja nurmi-kaunokki (*Centaurea jacea*, *C. phrygia*) ja syysmaitiainen (*Leontodon autumnalis*). Tien levennyksellä kasvoi tummatulikukkaa (*Verbascum nigrum*). Ukontulikukka (*V. thapsus*) löytyi Natura-alueen ulkopuolelta Hindsbyn kylän tien pientareilta.

Kosteet niityt

Kosteita niittyjä kuvioitiin puronvarsille vain noin hehtaarin verran. Kosteiden niityn ja lehdon varhaisen vaiheen mosaikkia on laajemmaltikin Byabäckenin varressa. Ne ovat kuitenkin olleet jo kauan käyttämättöminä ja pensoittuneet. Kasvillisuustyypeiltään ne ovat joko kosteita suurruohoniittyjä tai kosteita hei-

näniittyjä. Kosteilla heinäniittyillä näkyy läheisten peltojen kylvöheinien leviäminen jokien törmille. Kosteilla niittyillä kasvoi heinien lisäksi muun muassa rön-syleinikki (*Ranunculus repens*), rentukka (*Caltha palustris*), luhtamatara (*Galium uliginosum*), mesiangervo (*Filipendula ulmaria*), vuohenputki (*Aegopodium podagraria*), ojakärsämä (*Achillea ptarmica*), käenkukka (*Lychnis flos-cuculi*), ranta-alpi (*Lysimachia vulgaris*) ja nokkonen (*Urtica dioica*).

Hakamaat ja metsälaitumet

Laidunnuksessa olevaa hakamaalaidunta on Byabäckenlaaksossa runsas 2 hehtaaria ja laidunnettua metsää 0,3 hehtaaria. Hakamaalaidun sijaitsee Hindsbyn niittyjen perinnebiotoopien yhteydessä. Hakamaalaitumen kenttäkerroksessa vallitsee tuoreiden ja kosteiden niittyjen tai runsasravinteisten, kosteiden käenkaali-mesiangervotyypin lehtojen kasvillisuus. Metsälaitumet ovat tuoretta runsasravinteista sinivuokko-käenkaalityypin (HeOT) tai keskirasvinteista käenkaali-oravanmarjatyypin (OMaT) kuusivaltaista lehtoa.

Hakamailla puusto on harvaa ja lehtipuuvaltaista. Pienissä ryhmissä kasvaa harmaaleppiä (*Alnus incana*), tuomia (*Prunus padus*), pihlajia (*Sorbus aucuparia*), raitoja (*Salix caprea*), kiiltopajuja (*Salix phylicifolia*), haapoja (*Populus tremula*), hieskoivuja (*Betula pubescens*), mäntyjä (*Pinus sylvestris*) ja kuusia (*Picea abies*). Metsälaidunten puusto on kuusivaltaista kuten muidenkin lehtojen. Hakamailla kukkivat keväisin muun muassa valkovuokot (*Anemone nemorosa*), keltavuokot (*Anemone ranunculoides*), kevätlinnunsilmät (*Chrysosplenium alternifolium*), pystykiurunkannukset (*Corydalis solida*) ja lehtosinijuuret (*Mercurialis perennis*).

Lehdot

Lehtoja on valittu hoitokohteiksi 7,3 hehtaaria. Hoidettavat lehdot ovat entisiä hakamaita tai metsälaitumia, jotka ovat käytön loputtua kehittyneet sukcession alkuvaiheen lehtometsiksi. Hoidettavien lehtojen kasvillisuustyypit vaihtelevat puronvarren kosteista saniaistyyppin (FT) ja käenkaali-mesiangervotyypin (OFiT) lehdoista sinivuokko-käenkaalityypin (HeOT) kallionaluslehtoihin ja käenkaali-oravanmarjatyypin (OMat) lehtometsiin.

Hoidettavien lehtojen valtapuustossa on paikoin vanhoja ja kookkaita kuusia. Hampusbackan alarinteillä on myös maisemallisesti näyttäviä aihkimäntyjä. Muita lehtojen puita ovat koivut, haavat ja raidat. Valtapuuston varjossa kasvaa pähkinää (*Corylus avellana*), harmaaleppää, tuomia, vaahteroita (*Acer platanoides*), koiranheittä (*Viburnum opulus*), taikinamarjaa (*Ribes alpinum*), näsiää (*Daphne mesereum*) ja lehtokuusamaa (*Lonicera xylosteum*).

Martisbäckenin varrella on kaksi hakattua kuviota, joissa pähkinäpensaat sinnittelevät lehtipuuvesakon keskellä. Hampusbackan alarinteillä alikasvoskuusikko tukahduttaa alleen lehdon pensaat ja kukat. Rehevimmillä paikoilla aluskasvillisuudessa kasvavat muun muassa imikkä (*Pulmonaria obscura*), kevätlinnunherne (*Lathyrus vernus*), mustakonnanmarja (*Actaea spicata*), lehtotähtimö (*Stellaria ne-*

moreum), tesmayrtti (*Adoxa moschatellina*), lehtopalsami (*Impatiens noli-tangere*), lehto-orvokki (*Viola mirabilis*) ja korpinurmikka (*Poa remota*).

Pellot

Byabäckenlaakson pelloista 35 hehtaaria oli vuonna 2001 viljalla, 9 hehtaaria heinäpeltona ja lähes 5 hehtaaria nurmilaitumena. Pelloilla viljeltiin kauraa, ohraa ja heinää. Nurmilaitumilla laidunsi hevosia. Noin 6,5 hehtaaria peltoa ei ollut lainkaan käytössä vuonna 2001. Suurin osa oli ollut käyttämättömänä vain muutamman vuoden ja oli kasvillisuudeltaan heinävaltaista. Osalle hylätyistä pelloista oli kuitenkin jo levinnyt tuoreiden ja kosteiden niittyjen kasvillisuutta; osa oli pensoittunut. Pensoittuneilla pelloilla kasvoi havupuiden ja koivujen taimia ja pajupensaita.

Hoitokohteisiin kuuluu myös 3,5 hehtaaria metsitettyjä peltoja tai niittyjä. Pellot on istutettu hieskoivulle, kuuselle, männylle tai kontortamännylle (*Pinus contorta*). Iältään istutuspuusto oli 20–40-vuotiasta. Metsitettyjen peltojen aluskasvillisuudessa niittylajit vallitsivat.

2.3 Sienet

Stefan Jakobsson (1997) on tehnyt sienihavaintoja Sipoonkorvessa ja Byabäckenlaaksossa. Byabäckenlaakson luonnonlaitumelta puron varresta on löytynyt limajalkavahakas (*Hygrocybe glutinipes* var. *glutinipes*). Limajalkavahakas on Suomessa erittäin uhanalainen (EN). Se suosii lannoittamatonta maata, jossa on alhainen fosforipitoisuus. Limajalkavahakas kasvaa usein yhdessä muiden samantapaisten vahakas-lajien kanssa ja sitä voidaan käyttää arvokkaiden niittyjen ja laidunten indikaattorilajina (Jakobsson 1997).

Martisbäckenin lehdosta Jakobsson (1997) on löytänyt kaksi vanhan metsän indikaattorilajia: ruostekäävän (*Phellinus ferrugineofuscus*) ja rusokäävän *Pycnoporellus fulgens*). Ruostekääpä on Suomessa silmälläpidettävä (NT). Rusokääpä on aiemmin luokiteltu harvinaiseksi silmälläpidettäväksi lajiksi (Rassi ym. 1992), mutta on uusimmassa uhanalaisuusarvioinnissa arvioitu elinvoimaiseksi (LC). Byabäckenin lehdossa on aiemmin kasvanut vaarantunut (VU) lehtojen lahoissa lehtipuissa elävä turkkiorakas (*Dentipellis fragilis*).

2.4 Perhoset

Hindsbyn perhosia ovat selvittäneet Kari Järventausta (1996), Jussi Ikävalko ja Sami Lindgren (1999) sekä Tea von Bonsdorff (Bonsdorff & Ikävalko 2001).

Vuonna 1996 Järventausta (1996) löysi Hindsbyn metsän alueelta 346 perhoslajia. Järventausta käytti havaintomenetelmänään haavi-, syötti- ja valopyyntiä. Luonoltaan vaihtelevassa Hindsbyn metsässä elää varsin monipuolinen perhoslajisto. Erityisesti rehevien metsien ja lehtojen perhoslajisto oli monipuolinen ja sisäl-

si useita kohtalaisen vaateliaita lajeja. Melko harvinaisia ja levinneisyydeltään eteläisiä olivat esimerkiksi keltaselkämittari (*Ecliptopera capitata*), jalavamittari (*Discoloxia blomeri*), laikkuharmomittari (*Paradiarsia consonaria*), haapanirkko (*Notodonta tritophus*), koisayökkönen (*Schrankia costaestrigalis*) ja hentojuuriyökkönen (*Apamea scolopacina*). Järventausta löysi myös melko runsaasti vanhoja metsiä elinympäristöinään suosivia perhosia, mutta ei kuitenkaan vaateliaita vanhojen metsien lajeja.

Hindsbyn metsän perhoslajistossa oli vuonna 1996 eniten erilaisten kulttuuri-biotooppien, erityisesti niittyjen lajeja (Järventausta 1996). Päivä- ja pikkuperhoslajeja oli kuitenkin yllättävän vähän – edellisiä vain 9 ja jälkimmäisiä 121 lajia. Hindsbyn niityt ovat tyypillisiä savialueiden reheviä ja korkeakasvuisia heinäniittyjä, joissa kasvaa niukasti perhosille tärkeitä kukkakasveja. Puro-uomien alavat niityt taas ovat pienilmastoltaan päivä- ja pikkuperhosille liian kylmiä ja kosteita elinympäristöjä. Pääosa Byabäckenlaakson niitylajeista oli tavallisia ja laajalle levinneitä.

Merkittävimmät Byabäckenlaaksossa vuonna 1996 tavatut niitylajit olivat Järventaustan (1996) mukaan idänniityperhonen (*Coenonympha glycerion*), pilkkupussimittari (*Thetidia smaragdaria*), valkovaippamittari (*Catorhoe cuculata*), pikkuraanumittari (*Epirhoe hastulata*), päiväpikkumittari (*Eupithecia pygmaeata*), niitypikkumittari (*E. subumbrata*), ketomittari (*Eulithis pyraliata*), kellertävä kaapuyökkönen (*Cucullia umbratica*), soikioneilikkayökkönen (*Hadena bicurris*) sekä pikkuperhosista *Epiblema cirsiana* -kääriäinen ja *Amblyptilia punctidactyla* -sulkaperhonen. Mikään näistä lajeista ei kuitenkaan ole erityisen harvinainen Etelä-Suomessa (Järventausta 1996).

Ikävalko, Lindgren ja Bonsdorff ovat selvittäneet päiväperhosia linjalaskentamenetelmällä Byabäckenlaakson laitumella ja laitumen lähiympäristössä. Ikävalko ja Lindgren (1999) havaitsivat 32 päiväperhoslajia ja Bonsdorff & Ikävalko (2002) 34 päiväperhoslajia ja 38 muuta päiväaktiivista suurperhoslajia.

Valtalajeina kesällä 2001 olivat maatalousympäristöjen yleiset lajit, kuten tesmaperhonen (*Aphantopus hyperanthus*), lauhahiipijä (*Thymelicus lineola*) ja lanttuperhonen (*Pieris napi*). Vain vuonna 1999 havaittiin jokseenkin harvinainen (Marttila ym. 2000) sulkeutuneiden ja puoliavointen metsien täpläpapurikko (*Parage aegeria*). Ilmeisesti ainakin tesmaperhonen, lauhahiipijä, pihamittari (*Scotopteryx chenopodiata*), mäkikenttämittari (*Xanthorhoe montanata*) ja nokimittari (*Odezia atrata*) hyötävät perinnebiotoopeista.

Uhanalaisia tai silmälläpidettäviä perhosia ei ole Byabäckenlaaksosta löytynyt. Kirjoverkkoperhonen (*Euphydryas maturna*) on aiemmin katsottu maassamme harvinaiseksi silmälläpidettäväksi lajiksi (Rassi ym. 1992), mutta luokitellaan nykyisin elinvoimaiseksi. Kirjoverkkoperhonen on kuitenkin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteiden II ja IV laji, joten sen suojelemiseksi on osoitettava suojelutoimien alueita ja se edellyttää tiukkaa suojelua. Jokseenkin harvalukuinen puoliavointen ympäristöjen ketokultasiipi (*Palaeochrysophanus hippothoe*) saattaa Marttilan ym. (2000) mukaan olla taantunut, vaikka ei uhanalainen olekaan.

Byabäckenlaakson tuomipensaikoissa elää myös melko harvinainen tuominop-sasiipi (*Fixsenia pruni*).

Nykyisin vaarantunut (VU) pikkuapollo (*Parnassius mnemosyne*) siirtoistutettiin Byabäckenin laitumelle kesällä 2000. Pikkuapollo on puoliavointen lehtoniittyjen ja jokilaaksojen laji (Marttila ym. 2000), joka katosi Hindsbyn seudulta 1940-luvulla. Kahdenkymmenen perhosen siirtoistustus kuitenkin epäonnistui, sillä pikkuapollo ei lennellyt Byabäckenlaaksosta enää vuonna 2001 (Mikko Kuussaa-ri, henk.koht. tiedonanto 2001).

2.5 Linnut

Muun muassa Tapio Solonen (1991) ja Antti Below (2002) ovat selvittäneet Hindsbyn metsän ja Byabäckenlaakson linnustoa.

Below (2002) teki lintujen kartoituslaskennan Byabäckenlaaksossa kolmasti ke-väällä ja alkukesällä vuonna 2002. Byabäckenlaaksossa asustivat keväällä 2002 vaarantuneet (VU) peltosirkku (*Emberiza hortulana*) ja tiltalti (*Phylloscopus collybi-ta*) sekä silmälläpidettävät (NT) pensastasku (*Saxicola rubetra*), nokkavarpunen (*Coccothraustes coccothraustes*), pikkulepinkäinen (*Lanius collurio*), ruisrääkkä (*Crex crex*) ja harmaapäätikka (*Picus canus*). Muita mielenkiintoisia lajeja olivat muun muassa Mariendalin pyrstötiainen (*Aegithalos caudatus*), Byabäckenin ete-läisen peltoaukean reunametsän kuhankeittäjä (*Oriolus oriolus*) sekä puronvarren lukuisat satakielet (*Luscinia luscinia*) ja monet kertut (*Sylvia* spp.). Puronvarren lintutiheydet olivat hyvin korkeat, erityisesti pensaikkoisilla alueilla.

Solonen (1991) tarkkaili kesällä 1990 erityisesti Byabäckenlaaksoa ympäröivän metsän linnustoa. Hän havaitsi yhteensä 90 lintulajia. Solosen mukaan Hindsbyn metsän lintulajisto edustaa monipuolisesti eteläsuomalaista metsälintulajistoa. Alueen linnustollista arvoa nostaa metsäympäristöjen monipuolisuus. Perusla-jiston lisäksi löytyi tietynyyppisiin ympäristöihin erikoistuneita, vaateliaita met-sälintulajeja. Sellaisia olivat esimerkiksi rehevien metsien harmaapäätikka, idänuunilintu (*Phylloscopus trochiloides*) ja mustapääkerttu (*Sylvia atricapilla*), vanhojen kuusikoiden kanahaukka (*Accipiter gentilis*), peukaloinen (*Troglodytes troglodytes*), pikkusieppo (*Ficedula parva*) ja puukiipijä (*Certhia familiaris*), hämäri-en korpikuusikoiden varpushaukka (*Accipiter nisus*), kosteampien korpipainan-teiden metsäviklo (*Tringa ochropus*) ja karujen männiköiden leppälintu (*Phoenicu-rus phoenicurus*) ja kulorastas (*Turdus viscivorus*). Suuria, rauhallisia metsäalueita vaativille lajeille Hindsbyn metsä tarjoaa merkittävän turvapaikan pesimä-, ruo-kailu- tai oleskelualueena. Esimerkiksi laajalla alueella liikkuva, elinympäristöl-tään monia eri elementtejä vaativa metso (*Tetrao urogallus*) elää Hindsbyn met-sässä.

Vuonna 1990 tavatuista metsälajeista nykyisen uhanalaisuusarvioinnin mukaan vaarantuneita (VU) ovat käenpiika (*Jynx torquilla*) ja pikkutikka (*Dendrocopos minor*). Silmälläpidettäviä (NT) ovat metso, teeri (*Tetrao tetrax*), käki (*Cuculus ca-norus*), mehiläishaukka (*Pernis apivorus*) ja pikkusieppo. Vuonna 1990 asui

Hindsbyn metsässä lintudirektiivin (79/409/ETY) liitteen I lajeista mehiläishaukka, metso, pikkusieppo, huuhkaja, palokärki, pikkulepinkäinen ja pyy (*Bonasia bonasia*).

Peltosirkku, pikkulepinkäinen, ruisräökkä ja harmaapäätikka ovat Byabäckenlaaksossa vuonna 2002 havaittuja lintudirektiivin lajeja.

2.6 Byabäckenin vesiluonto

Byabäcken on suhteellisen matala ja etenkin kuivina kausina vähävetinen. Vedensyvyys oli 1990-luvulla tehdyissä mittauksissa vain kerran yli kaksi metriä. Keskimäärin Byabäckenissä on vettä noin metrin syvyydeltä. Turja (2000) arvioi veden virtaumaksi Byabäckenin alajuoksulla noin 0,75 m³/s. Byabäckenin veden laatu vastaa Uudenmaan vesistöjen yleistä tasoa. Hajakuormituksen vaikutukset ovat selvästi nähtävissä. Byabäckenin vesi on savisameaa ja runsasravinteista. Ravinne- ja kiintoainepitoisuudet sekä suolistoperäisten bakteerien lukumäärät ovat korkeita. Vuonna 2000 veden fosforipitoisuus oli 40–100 mikrog/l ja typpi-pitoisuus 0,8–1,5 mg/l. Myös muiden aineiden pitoisuudet ovat suuremmat kuin Suomen vesissä keskimäärin (Turja 2000).

Byabäckenin veden laatuun vaikuttavat kaikki hajakuormitusta aiheuttavat toiminnot, kuten peltoviljely, karjatalous, metsätalous ja haja-asutuksen jätevedet. Veden suurin kuormittaja on kuitenkin peltoviljely. Byabäcken ja sen sivuhaarat ovat jo pitkään olleet viljelyn tai laidunnuksen vaikutuksen alaisina. Luonnontilaisimmat puro-osuudet löytyvät Hindsbyn metsästä, muun muassa Martisbäckenin lehdosta.

Järventausta (1996) löysi inventoinneissaan vuonna 1996 yhdeksäntoista vesiperhoslajia, jotka elivät Byabäckenissä, sen sivupuroissa tai Hindsbyn metsän lammissa. Alueen vesiperhoslajisto on melko suppea, koska vesistöt ovat kesällä pääosin vähävetisiä puroja. Hindsbyn puroissa elää kuitenkin kaksi Etelä-Suomessa melko harvinaista vesiperhoslajia: *Sericostoma personatum* -koukkusirvikäs ja *Potamophylax nigricornis* -putkisirvikäs.

Byabäckenin kalalajisto on runsaampi kuin Sipoonjoen yläjuoksulla. Monet lajit, kuten ahven (*Perca fluviatilis*), kiiski (*Gymnocephalus cernuus*), hauki (*Esox lucius*), seipi (*Leuciscus leuciscus*), kolmipiikki (*Gasterosteus aculeatus*) ja särki (*Rutilus rutilus*) sekä meritaimen (*Salmo trutta* m. *trutta*), nousevat Byabäckeniin kudulle (Turja 2000). Luonnonvarainen meritaimen on maassamme erittäin uhanalainen (EN). Meritaimen elää pääasiassa meressä mutta vaeltaa merestä kotijokeensa kudulle. Byabäckenin sivupurojen yläjuoksulla elää todennäköisesti paikallista purotaimenta (*Salmo trutta* m. *fario*) (Koljonen & Marttinen 1989).

Maamme etelärannikolle laskevien jokien meritaimenkannat ovat erityisen arvokkaita perimältään, sillä ne ovat aikojen kuluessa sopeutuneet savisameisiin ja reheviin kotijokiinsa. Erityisesti Byabäcken sivuhaaroineen on meritaimenelle tärkeä, sillä meritaimen kutee pienien sivupurojen kivikkoisille sorapohjille.

Kutualueiden veden syvyys voi olla vain 10–20 senttimetriä ja uoman leveys normaalivedenkorkeuden aikana vajaan metrin. Kudulle nousseet taimenet oleskelevat päivisin vuolasvetisten alueiden välissä, josta ne illalla uivat kutemaan (Koljonen & Marttinen 1989).

3 LUONNONHOIDON TAVOITTEET JA HOITOTOIMET

3.1 Maisemanhoito

Byabäckenlaakson maisema on tarkoitus säilyttää kauniina, avoimena ja monipuolisena viljely- ja perinnemaisemana. Tavoitteena on avata tärkeät laakson suuntaiset näkymälinjat. Myös näkymiä paikallistieltä Byabäckenin toisella puolella oleville pelloille ja laitumille avataan puron varteen kasvaneita puita raivaamalla. Byabäckenlaaksossa ei kuitenkaan pyritä 1950-luvun tilanteen palauttamiseen, vaan jaksoittain vaihtelevaan ja monipuoliseen purovarren maisemaan, jossa avoimet, puoliavoimet ja sulkeutuneet puustot vuorottelevat. Paikallistien säilyttäminen mutkaisena hiekkatienä Byabäckenlaakson pohjukassa on myös oleellista maiseman suojelussa.

Byabäckenin purovarsi on jaettu seitsemään jaksoon, joissa puustoa ja pensaita käsitellään eri tavoin (liite 6). Puuston käsittelyssä pyritään

- A. avoimeen purovarteen, jossa kasvaa vain yksittäisiä pensaita
- B. puoliavoimeen jokivarteen, jossa puusto on hakamaatyypistä laikuttaista, harvahkoa ja lehtipuuvaltaista
- C. puolisolkeutuneeseen purovarteen, jossa puusto on edellistä korkeampaa ja tiheämpää
- D. sulkeutuneeseen, luonnontilaiseen purovarteen, jossa puuston kasvuun ei puututa

Jaksokohtaiset purovarren puuston ja pensaston raivaustoimet on esitetty liitteessä 6. Avointa purovartta on Byabäckenin varrella hoitotoimien toteuttamisen jälkeen runsas puoli kilometriä, puoliavointa lähes kilometri ja puolisolkeutunutta runsas kilometri. Runsas kilometri on purovartta, jonka puustoon ja pensasiin ei kosketa lainkaan.

Purovarren lisäksi peltojen ja metsän reunavyöhykkeestä poistetaan kuusia sekä perinteisen kaltaisen metsänreunan maiseman että pähkinäpensaiden ja muun lehtokasvillisuuden suosimiseksi. Pellon ja metsän reunaa avataan Martisbäckenin varrella olevan laitumen takaa ja Hampusbackan alarinteillä. Yksittäisiä vanhoja mäntyjä raivataan esiin maisemapuiksi Hampusbackan etelärinteellä.

3.2 Perinnebiotooppien ja peltojen tavoitealat

Taulukossa 2 on esitetty perinnebiotooppien ja peltojen tavoitepinta-alat, joihin Byabäckenlaaksossa pyritään pitkällä aikavälillä. Liitteen 4 kartassa on kuvio-kohtainen maankäytön tavoite. Life-projektin yhteydessä vuosina 2002–2004 toteutettavien hoitotoimien aikataulu ja kustannusarvio ovat luvussa 8.

Taulukko 2. Hoitokohteiden maankäytön tavoite.

	Tavoite	
	Ha	%
Tuoreet tai kuivat niityt	7,8	9,2
Kosteat suurruohoniityt	0,9	1,1
Hakamaat	9,6 *	11,4
Metsälaitumet	4,9 **	5,8
Vanha pelto luonnonlaitumena	4,9	5,8
Suojavyöhyke	0,9	1,1
Nurmilaidun tai heinäpelto	25,5	30,2
Viljapelto	25,0	29,6
Muu	4,8	5,7
Yhteensä	84,3	100

* sisältää 6,4 hehtaaria toissijaista hakamaalaidunta

** sisältää 2,0 hehtaaria toissijaista metsälaidunta

Byabäckenlaaksossa on lähes 85 hehtaaria peltoja, perinnebiotooppeja, sukkesion alkuvaiheen lehtometsiä ja puron varren törmä, joihin tämän suunnitelman hoitotoimet kohdistuvat. Tavoitteena on, että viljapeltoa, heinäpeltoa, nurmilaidunta ja entistä peltoa luonnonlaitumena tulee olemaan suunnittelualueesta noin 65 prosenttia eli noin 55 hehtaaria. Heinäpeltojen tai nurmilaidunten alaa kasvatetaan viljan viljelyn kustannuksella. Vuonna 2001 käyttämättömänä olleet pellot on tarkoitus ottaa joko viljelykseen tai luonnonlaitumiksi.

Laidunnettujen niittyjen, hakamaiden ja metsälaidunten alaa on tarkoitus kasvattaa lähes puolella eli 23 hehtaariin. Metsitetyistä pelloista ja sukkesion alkuvaiheen lehdoista 8,5 hehtaaria on kuitenkin toissijaisesti laidunnettavaa hakamaa- tai metsälaidunta, jolle laiduneläimet viedään vasta, kun ensisijaiset laitumet ovat käytössä. Toissijaisia laidunalueita hoidetaan pensaita ja puita raivamalla, ja niitä voidaan laiduntaa esimerkiksi silloin, kun lisälaitumeen on laidunkieppon tai eläinmäärän vuoksi tarvetta.

3.3 Perinnebiotooppien hoito

Byabäckenlaakson perinneympäristöjen hoidon tavoitteena on perinnemaiseman, luontotyyppien ja perinnebiotoopeilla elävän lajiston elinolojen säilyttäminen ja parantaminen. Niittyjen ja laidunten perinteiseen hoitoon ei kuulu kyntöä, kylvöä, lannoitusta eikä torjunta-aineiden käyttöä. Ravinteet ovat aikanaan virranneet niityiltä karjanlannan mukana kasvimaita ja peltoja ravitsemaan. Käytössä olleet niityt ovat köyhtyneet ravinnetasapainoltaan. Karjan kaviot ja sorkat ovat paljastaneet maaperään itämisaukkoja kasveille, jotka ovat olleet suhteellisen lyhytikäisiä ja huonoja kilpailijoita. Viikate ja karja synnyttivät kukoistavan monilajisen ja matalakasvuisen kasvillisuuden. Byabäckenlaaksossa käytössä olevien laidunniittyjen, hakamaiden ja metsälaidunten perinteistä laidunnusta jatketaan ja laajennetaan aiemmin laidunkäytössä olleille alueille. Sekä käytössä olevilta että entistettäviltä laitumilta ja niityiltä raivataan puita ja pensaita (liite 5).

Hindsbyn niittyjen perinnebiotoopin laidunnusta jatketaan kuten tähänkin asti. Nyt jo vuosikymmeniä sitten viljelystä jääneiden entisten heinäpeltojen odotetaan ajan myötä jatkavan kehitystään kohti monilajisia tuoreita pienruohoniittyjä. Joillekin eläinryhmille – esimerkiksi linnuille ja päiväperhosille – Hindsbyn niityt ovat arvokkaita elinympäristöjä jo ennen sitä.

Life-projektin yhteydessä raivataan puita ja pensaita purovarresta ja Martisbäckenin varressa olevan laitumen sarkaojiin nousseista kuusista kaadetaan suurin osa. Myös pajut ja puuntaimet raivataan laitumelta. Hindsbyn niittyjen kuviokohtainen puuston käsittely on esitetty liitteessä 7. Laajennuksen jälkeen niityn ja hakamaan pinta-ala nousee nykyisestä lähes yhdeksästä hehtaarista noin 12 hehtaariin.

Hindsbyn niittyjen laidunta laajennetaan luoteispäästä noin hehtaarin kokoisella hakamaatyypisellä kuviolla. Laitumen laajennukseen on mahdollisuus myös laitumen keskivaiheilla ja eteläpäässä olevilla toissijaisilla laidunnusalueilla. Laitumen keskivaiheilla on noin 0,8 hehtaarin kokoinen puoliksi koivulle istutettu pelto, jonka puusto hakataan hakamaiseksi. Laitumen eteläpäässä Martisbäckenin varrella on ensin noin hehtaarin kokoinen entinen niitty, joka on osin metsittynyt, ja sen jälkeen puron vastakkaisilla puolilla kaksi pähkinäpensasvaltaista kuviota, joissa muut lehtipuutaimet ja pensaat kilpailevat pähkinän kanssa elintilasta. Jos nykyisen laitumen päässä olevan jyrkän puron ylitys onnistuu, raivataan hehtaarin kokoiselta entiseltä niityltä puustoa ja se otetaan raivauksen jälkeen laidunnukseen. Pähkinävaltaisilta kuvioilta poistetaan muuta lehtipuustoa.

Åkerbackan itäpuolella, Byabäckenlaakson eteläisen peltoaukean laidalta otetaan laidunnukseen vanhaa peltoa ja niittyä. Kostean niityn ja harvapuustoiseen hakamaan pinta-alaksi tulee noin 1,8 hehtaaria.

Hampusbackan alarinteiden tiheä alikasvoskuusikko hakataan lähes kokonaan. Tavoitteena etelärinteellä on metsän ja pellon reunan avartaminen ja maisemapuiden, vanhojen ja kookkaiden mäntyjen ja kuusien, esille tuominen. Lisäksi estetään metsänreunan pähkinäpensaita tukahtumasta kuusien alle. Lähes kaksi hehtaaria Hampusbackan etelärinnettä soveltuu raivauksen jälkeen metsälaitumeksi.

Vesterhofin peltoaukealla, kesämökkiä vastapäätä, on koivulle istutettu noin hehtaarin kokoinen entinen pelto, jonka aluskasvillisuus on tuoreen niityn kasvillisuutta. Koivuista hakataan noin 70–80 % ja jäljelle jätetään hakamaatyypisesti joitakin koivuryhmiä. Kuvio on käytettävissä toissijaiseksi laitumeksi.

Samalla tavoin raivataan **Ångbölebergetin lounaispuolella** entiselle niitylle istutettua puustoa. Kuuset ja kontortamännyn raivataan pois. Männynntaimista kaadetaan pääosa, mutta joitakin maisemamäntyjä jätetään. Koivut ja harmaalepät hakataan hakamaisesti niin, että pieniä puuryhmiä ja linnunlaulupuita jätetään sinne tänne. Puuston latvuspeittävyys ei saa kuitenkaan nousta yli 30 prosentin.

3.4 Peltojen viljely ja suojavyöhykkeiden perustaminen

Peltoviljelyn jatkamisen yhtenä tavoitteena on säilyttää viljelymaisema avoimena. Suojavyöhykkeiden perustamisella vähennetään ravinteiden ja kiintoaineen huuhtoutumista vesistöihin sekä lisätään luonnon monimuotoisuutta. Suoja-kaistat ja -vyöhykkeet sekä peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen ovat parhaita keinoja peltoviljelyn aiheuttaman vesistökuormituksen vähentämisessä. Muita kuormitusta vähentäviä keinoja ovat maanmuokkausmenetelmien muuttaminen sekä lannoitteiden ja torjunta-aineiden käytön vähentäminen.

Byabäckenlaakson peltoviljelyn tavoitepinta-alat on esitetty taulukossa 2 ja kuviokohtainen tavoite liitteessä 4. Koska Byabäckenlaakson pellot ja laitumet on annettu vuokralle, sovitaan vuokralaisen kanssa erikseen hoitotoimien toteuttamisesta. Seuraavassa esitetyt hoitotoimet samoin kuin taulukon 2 pinta-alat ovat suosituksia, joihin pyritään pitkällä aikavälillä.

Peltojen kasvipeitteisyyden lisääminen

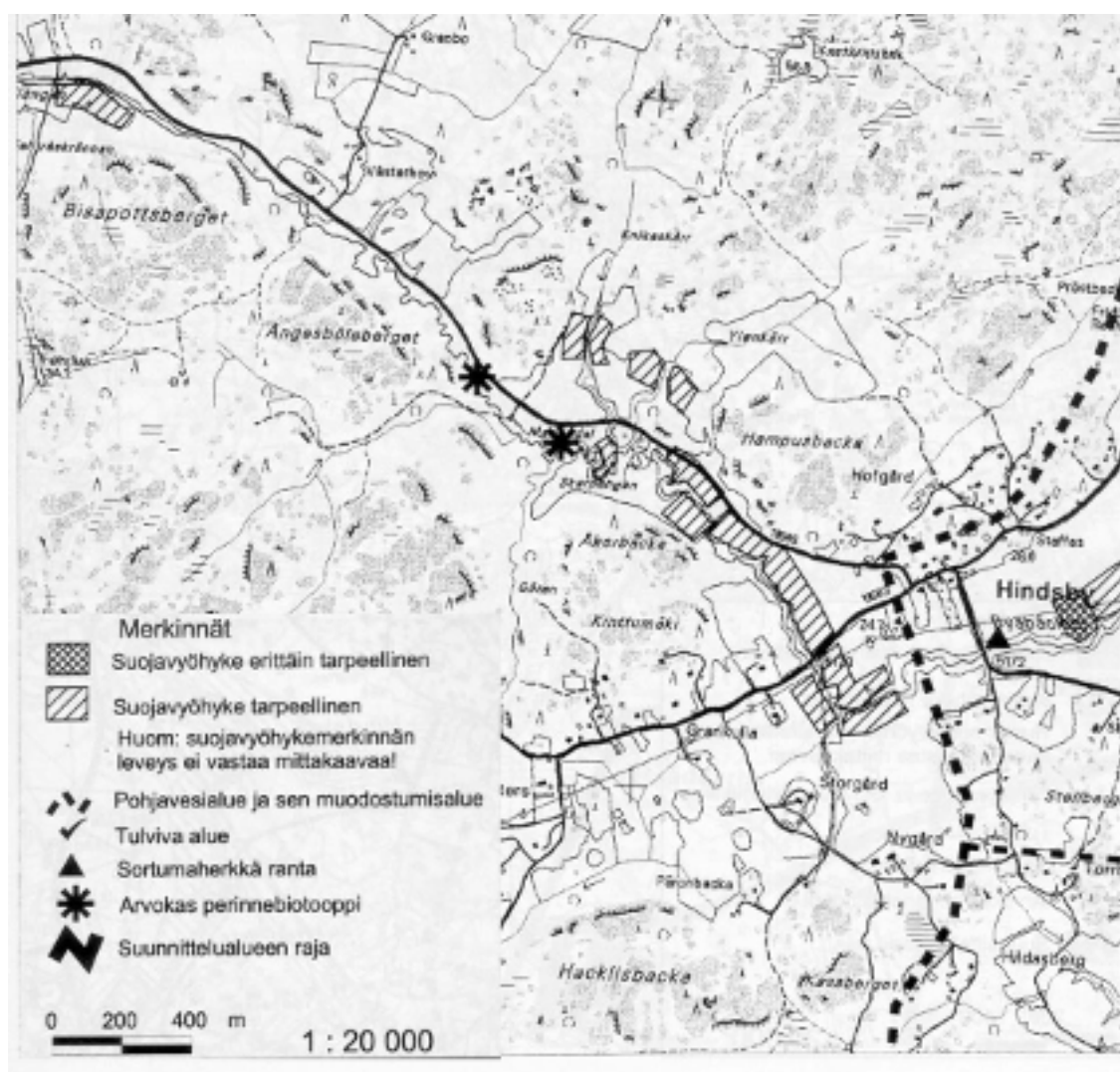
Byabäckenlaakson nykyisten noin viidenkymmenen peltohehtaarin viljelyä jatketaan. Osa nyt käyttämättä olleista pelloista muutetaan niin sanotuiksi luonnonlaitumiksi, joita ei perinnebiotooppien tapaan lannoiteta, muokata eikä kylvetä. Källängenin pisimpään hylättyinä olleiden peltojen kasvillisuus on selvästi monilajisempaa kuin tavanomaisten heinäpeltojen kasvillisuus. Muun muassa peurankello kasvaa Källängenilla kuivahkolla niityllä. Källängenin käyttämättömistä pelloista vajaat 5 hehtaaria sopiikin luonnonlaitumiksi, joilla edistetään maatalouden luonnon monimuotoisuutta. Hoitotoimiksi riittää aitaaminen ja laiduneläinten hampaista selvinneiden puuntaimien ja pensaiden raivaus.

Koska parhaan suojan maaperän eroosiota vastaan antavat monivuotinen nurmi ja pitkäaikainen laidun, pyritään Byabäckenlaakson peltojen viljelyssä monivuotisten nurmilaidunten ja heinäpeltojen lisäämiseen yksivuotisten viljapeltojen sijaan. Vuonna 2001 viljellyistä pelloista 70 % oli viljalla ja 30 % heinäpeltona tai nurmilaitumena. Pitkän ajan tavoitteena on, että peltopinta-alasta korkeintaan puolet olisi viljalla ja toinen puoli olisi joko monivuotisena heinäpeltona tai nurmilaitumena. Nurmilaidunten sekä heinä- ja viljapeltojen pinta-alat ja sijoittelu suunnitellaan tarkemmin maanvuokralaisen viljelykiertosuunnitelmassa. Mariendahlin nykyisistä viljapelloista tulisi kuitenkin muuttaa heinäpelloiksi tai nurmilaitumiksi 3,5 hehtaarin kapeahko peltokaistale tien ja Byabäckenin välissä. Nämä pellot sijaitsevat Byabäckenin luonnoltaan arvokkaimman perinnebiotoopin jatkeena.

Suojavyöhykkeiden perustaminen

Suojavyöhykkeistä on eniten hyötyä kiemurtelevien jokien varsilla jyrkillä ja kaltevilla valtaojaan rajoittuvilla pelloilla. Suojakaistoja leveämmät suojavyöhykkeet perustetaan Byabäckenin ja sen sivuojien varsille eroosioherkimmille paikoille. Nymanin ja Penttilän (2002) Sipoonjoen vesistöalueen maisemanhoidon ja suojavyöhykkeiden yleissuunnitelmassa on kartoitettu Byabäckenin ja sen sivuojien eroosioherkimmät alueet (kuva 3). Kartoituksen mukaan Byabäckenlaakson peltojen eroosioherkkyys on korkea ja suojavyöhykkeet tarpeellisia varsinkin Byabäckenin alajuoksulla ja pohjoisesta Byabäckeniin jyrkästi laskevien sivuojien luiskilla.

Suojavyöhykkeen kasvillisuudella on ratkaiseva merkitys vesiensuojelun kannalta. Monikerroksinen ja tiheä suojakaistakasvusto estää parhaiten eroosioaineksen ja ravinteiden kulkeutumisen pelolta vesistöön. Pensoittunut ja puustoinen suojavyöhyke voi olla maapohjaltaan hyvin paljas ja siksi eroosioherkkä. Suojavyöhykkeitä on hoidettava vähintään kerran kesässä tapahtuvalla niitolla. Niiton tarkoituksena on köyhdyttää maaperää ravinteista. Paras niittoajankohta huuhtoutumisen vähentämiseksi on kasvien kukinta- tai siemenvaihe. Niitetyn kasvillisuuden kuljettaminen pois suojavyöhykkeeltä on välttämätöntä, sillä muutoin ravinteet kulkeutuvat vesistöihin niittojätteiden maatuessa.

Kuva 3. Suojavyöhykkeiden tarpeellisuus Byabäckenin ja sen sivuojien varrella (Nyman & Penttilä 2002).

4 VIRKISTYSKÄYTTÖ, OPASTUS- JA PALVELURAKENTEET

Hindsbyn metsän alueelle sopii parhaiten pienimittakaavainen, omatoiminen päiväretkeily, jota siellä jo nyt harrastetaan. Hindsbyn metsä on kooltaan suhteellisen pieni ja siellä elää rauhallista elinympäristöä tarvitsevia nisäkäs- ja lintulajeja. Alueen savikot ja kallioiden kasvillisuus ovat herkkiä kulutukselle, ja polkujen rakentaminen ja kunnossapitäminen on vaikeaa. Pääkaupunkiseudulla Nuuksion kansallispuisto ja sitä ympäröivät ulkoilualueet tarjoavat rakennettuja ulkoilupalveluita niitä haluaville. Hindsbyn metsä jätetään omatoimisten metsässä liikkujien alueeksi. Kävijöiden palvelemiseksi ja ohjaamiseksi sekä ristiriitojen välttämiseksi alueen pysäköintipaikkoja ja opastusta parannetaan. Kun Sipoonkorven Natura-alueelle tehdään käyttö- ja hoitosuunnitelma, tarkistetaan Hindsbyn metsän opastus- ja palvelurakenteet kokonaisuutta vastaaviksi.

Svartbölen–Hindsbyn tien varrelle rakennetaan **kolme pysäköimispaikkaa** (liite 8). Pysäköintipaikkoja suojaamaan jätetään pensaita ja puita, jotta ne eivät kovin hyvin erotu maisemassa. Kyseisten paikkojen lähistöllä on pysäköity autoja aiemminkin, mutta paikat siivotaan ja kunnostetaan. Pysäköintipaikkoja laajennetaan niin, että kahdelle pohjoisimmalle paikalle mahtuu pysäköimään 8–12 ja eteläisimmälle 6 autoa kerralla. Eteläisin pysäköintipakka toteutetaan aikaisintaan vuonna 2007, sillä siihen asti alue on vuokrattuna. Pysäköintipaikkojen yhteyteen pystytetään **opastustaulut**, joissa on kartat ja tietoa Natura-alueesta ja sen perinnebiotooppeista. Jos kävijät eivät ryhdy käyttämään Källängenille rakennettavaa pohjoisinta pysäköimispaikkaa vaan pysäköivät autonsa edelleen pellolle, voidaan pelto aidataan kyseiseltä kohdalta.

Virkistyskävijöitä ei ohjata lainkaan pelloille ja perinnebiotoopille, koska maapohja on varsinkin syksyllä ja keväällä erittäin märkää ja liukasta savea, joka tiivistyy helposti tallauksesta. Metsään merkitään sen sijaan vajaan kahden kilometrin pituinen **polku** suurin piirtein nykyisen polku-uran paikalle. Polku siirretään märimmistä painanteista kulkemaan metsänrinteeseen. Vanhalle mökille merkitään pistopolku nykyisen polun paikalle. Polut merkitään maastoon, mutta luonto-opastus toteutetaan esimerkiksi kartan ja rastilaatikoiden avulla. Perinteisiä luontopolkutauluja ei maastoon pystytetä, vaan kävijät saavat tutustua Hindsbyn metsään omien aistiensa opastamana. Polun varrelle rakennetaan kaksi siltaa Byabäckenin yli.

Fallträskin itäpuolella sijaitsee vanha mökki, ns. Bergströmin torppa, joka on ollut pitkään luontoharrastajien piilopirttinä. Sen pihapiiri kunnostetaan telttailupaikaksi, jonka yhteydessä on käymälä, tulipaikka, polttopuuvaja, kaivo ja retkeilystä kertova opastustaulu. Jätehuoltoa ei järjestetä, vaan kävijät opastetaan tuomaan roskansa pois metsästä. Ratsastuspolku tehdään kulkemaan Mariedalista Bergströmin torpan läheisyyteen raivattavalle laiumelle. Ratsastuspolku kulkee luontopolun eteläosan suuntaisesti, mutta kuitenkin eri polku-uraa pitkin, jotta vältetään ristiriitoja patikojien ja ratsastajien välillä.

5 LUONNONHOIDON JA VIRKISTYSKÄYTÖN VAIKUTUKSET LUONTOTYYPPEIHIN JA LAJISTOON

Perinnebiotoopit ja niillä elävä lajisto vaativat säilyäkseen oikein mitoitettua ja ajoitettua hoitoa. Runsaslajisten *tuoreiden niittyjen, kosteiden niittyjen ja hakamaiden* ala kasvaa Byabäckenissä hoitotoimien toteutuksen myötä. Tuoreiden niittyjen edustavuuden voidaan ajan oloon olettaa paranevan, kun perinteistä laidunnusta jatketaan. Varsinkin tuoreiden heinäniittyjen reunoilla ja jokivarressa on monilajista, muokkaamatonta tuoreen niityn kasvillisuutta, joka pikku hiljaa levittäytyy kohti laitumien keskiosia.

Osasta Byabäckenlaakson *lehdosta* raivataan varjostavaa puustoa. Raivauksen jälkeen niitä voidaan käyttää suunnitelman mukaisina toissijaisina hakamaa- tai metsälaitumina. Kyseiset lehdot ovat entisiä laidunnettuja alueita, jotka ovat sukkessiokehityksensä alkuvaiheessa. Niistä poistetaan lähinnä varjostavaa alikasvoskuusikkoa ja lehtipuiden taimia. Puiden poiston jälkeen lehdon kenttäkerroksen valoa kaipaavat lajit ja pähkinäpensaat menestyvät nykyistä paremmin. Kaksi kuviota, joilta poistetaan lehtipuutaimikkoa, sijaitsee Martisbäckenin varrella, jota voidaan pitää lähes *luonnontilaisena pikkupurona*. Hoitotoimia ei siellä uloteta puroon saakka, vaan puron törmä jätetään kokonaan käsittelemättä.

Byabäckenlaaksossa kesällä 2001 tavatut lintudirektiivin ensimmäisen liitteen lajit – *peltosirkku, pikkulepinkäinen ja ruisräikkä* – ovat puoliavointen tai avointen maatalousympäristöjen lintuja, joiden elinympäristöiksi Byabäckenin varren hoidetut laidunniityt ja hakamaat sopivat erinomaisesti. *Harmaapäätikalle* jää isoja lehtipuita ja kuusia kolopuiksi ja ravintohyönteisten elinympäristöiksi sekä Byabäckenin varteen että laaksoa ympäröiviin lehtoihin. Luontodirektiivin II:ssa ja IV:ssa liitteessä mainittu *kirjoverkkoperhonen* on puoliavointen metsänreunojen, kosteiden niittyjen ja laidunten laji, joka todennäköisesti hyötyy Byabäckenlaakson perinnebiotooppien ja peltojen hoidosta.

Direktiivilajien lisäksi pääosa Byabäckenlaakossa tavatuista uhanalaisista tai silmälläpidettävistä lajeista – hirvenkello, keltamatara, ketonoidanlukko, limajalkavahakas, pensastasku, nokkavarpunen – ovat puoliavointen tai avointen elinympäristöjen lajeja, joiden elinympäristöjen ylläpitämiseen suunnitellut hoitotoimet sopivat. Byabäckenlaakso on myös ympäröivän metsän linnuston ruokailualueita. Laidunnus lisänee hyönteismääriä ja samalla helpottaa metsälinnuston ravinnonsaantia. Tiltaltille ja nokkavarpuselle sopivat pesimäympäristöiksi Byabäckenlaaksoa ympäröivät lehtometsät.

Meritaimenen menestymiselle Byabäckenissä ja Martisbäckenissä on olennaista, että koskien rantojen tiheet metsiköt ja pensaikot säilytetään. Byabäckenin jaksottaisesti vaihteleva puusto ja Martisbäckenin koskematta jätettävä rantapuusto suovat meritaimenelle mahdollisuuden lisääntyä puroissa.

Virkistyskäyttöä kanavoivat palvelurakenteet sijoitetaan Hindsbyn metsässä melko suppealle alueelle niin, että virkistyskäyttö ei ole kovin suuressa ristiriidassa metsän alkuperäisten asukkaiden vaatiman luonnonrauhan kanssa.

6 SEURANTA JA JATKOSELVITYKSET

Luonnonhoidon ja maankäytön vaikutuksia seurataan dokumentoimalla hoitotoimet ja seuraamalla muutoksia aluskasvillisuudessa ja puustossa. Toteutetut luonnonhoitotoimet dokumentoidaan Metsähallituksen paikkatietojärjestelmään. Suomen ympäristökeskus seuraa hoidon vaikutuksia kasvillisuuteen, päiväperhosiin ja mesipistiäisiin vuosina 2002–2004. Seurantajakson jälkeen Metsähallitus jatkaa kasvillisuuden seurantaan saatuja tuloksia ja koejärjestelyjä soveltaen.

Lintujen kartoituslaskennat toistetaan Byabäckenlaaksossa vuosina 2003 ja 2004. Saatujen tulosten perusteella päätetään jatkoseurannasta. Suomen WWF:n rahoittamia perhosinventointeja jatketaan kesällä 2002. Vuonna 2003 aloitetaan perinnebiotooppien ja lehtojen lakkisienten selvitys.

Byabäckenlaakson opastus- ja palvelurakenteiden tarve tarkastetaan, kun koko Sipoonkorven Natura-alueelle tehdään hoito- ja käyttösuunnitelma. Byabäckenlaakson perinnebiotooppien ja peltojen hoitosuunnitelmaa muutetaan tarpeen vaatiessa, esimerkiksi maatalouden ympäristötukien ehtojen muuttuessa tai vuokrasopimusta uusittaessa. Koko suunnitelma tarkistetaan kuitenkin viimeistään kymmenen vuoden kuluttua eli vuonna 2012.

7 AIKATAULU JA KUSTANNUKSET

Taulukossa 3 on esitetty luonnonhoitotoimien suunniteltu aikataulu ja kustannusarvio Life-projektin aikana vuosina 2002–2003. Taulukossa 4 on opastus- ja palvelurakenteiden aikataulu ja kustannusarvio.

Metsähallituksen henkilökunnan omaa työtä kuluu vuosina 2001–2004 selvitys-, suunnittelu- ja seurantatyöhön noin 5 henkilötyökuukautta ja luonnonhoitotöiden ulkopuolisten urakoiden suunnitteluun, ostoon ja valvontaan noin 5 henkilötyökuukautta (puistonhoitaja).

Ulkopuolisilla vuosina 2002–2003 teetettävät luonnonhoitotyöt maksavat materiaaleineen arviolta yhteensä noin 30 000 euroa.

Talkootyötä pensaiden ja puuntaimien raivaamiseen, niittoon ja alikasvoskuusikon raivaamiseen käytetään arviolta 4 henkilötyökuukautta. Suunnitelmassa on viiden päivän mittainen vapaaehtoisten luontoharrastajien talkooleiri 16:lle hengelle kesällä 2003.

Taulukko 3. Byabäckenlaakson luonnonhoitotoimien aikataulu ja kustannusarvio vuosille 2002–2003.

Toimenpide	Pinta-ala / Määrä	Aika	Ulkop. kustannuk- set (euroa)*
Hindsbyn niittyjen perinebiotooppi	10 ha		
Vanhan piikkilangan poisto	n. 2000 m	1.10.–31.12.2002	1 500
Puiden kaato ja hakkuutähteiden keruu	ks. liite 7	1.11.2002–31.3.2003	2 100 *
Rumpusillan parannustyöt	1 kpl	1.10.–30.10.2002	1 000
Tilapäiset sillat metsätöitä varten	2–3	2002–2003	400
Pensaiden ja taimien raivaus	5 ha	1.10.2002–31.12.2003	1 000
Aitaaminen (tarvikkeet ja työ)	n. 3000 m	1.4.2003–31.5.2003	7 500
Hindsbyn niityn jatkeena, Martisbäckenin lehdossa olevat kuviot (235,1; 227,3; 233; 234)	3,3 ha		
Puiden kaato ja hakkuutähteiden keruu		1.11.2002–30.3.2003	3 000 *
Lehtipuutaimikon raivaus	1,5 ha	1.11.2002–31.12.2003	1 300
Purojen ja ojien varsien puusto	2 km		
Puuston ja pensaston poimintahakkuut ja hakkuujätteen keräys		1.11.2002–31.12.2003	3 500 *
Åkerbackan itäpuolinen niitty- ja hakamaa-laidun (232,1; 230,2; 230,3)	1, 8 ha		
Puuston hakkuut ja hakkuujätteen keräys		1.11.2002–31.12.2003	1 000
Aitaus	600 m		1 500
Hampusbackan etelä- ja länsirinteet (74; 70,1)	4 ha		
Alikasvoskuusikon raivaus ja hakkuutähteiden keräys	2 ha	1.11.2002–31.12.2003	2 500
Metsitetyt entiset pellot (172, 226, 226.1)	2		
Istutusköivikoiden hakkuut ja hakkuutähteen keräys		1.11.2002–31.12.2003	2 500
Ångbölebergetin eteläpuoliset entiset pellot (189,190)	1,8		
Istutettujen mäntyjen ja kuusten hakkuut ja hakkuutähteen keräys		1.11.2002–31.12.2003	2 500
Yhteensä			30 000

* korjuukustannukset vähennettynä puunmyyntituloilla

Taulukko 4. Opastus- ja palvelurakenteiden arvioidut kustannukset ja toteutusaikataulu.

Mitä	Milloin valmis	Ulkop. kustannukset (euroa)
Pysäköintipaikat 1 kpl	31.10. 2003	5 000
Opastustaulut 4 kpl (materiaalit ja sisältö)	31.10. 2003	4 000
Polun linjaus ja merkitseminen	31.10. 2003	3 000
Byabäckenin ylittävä silta	31.10. 2003	1 700
Yhteensä		13 700

Metsähallituksen erikoissuunnittelijan ja puistonhoitajan työpanosta kuuluu opastus- ja palveluvarustuksen suunnittelutyöhön ja töiden ostamiseen ja valvontaan arviolta 2 henkilötyökuukautta. Ulkopuolisilla teetettävät työt maksavat arviolta 13 700 euroa.

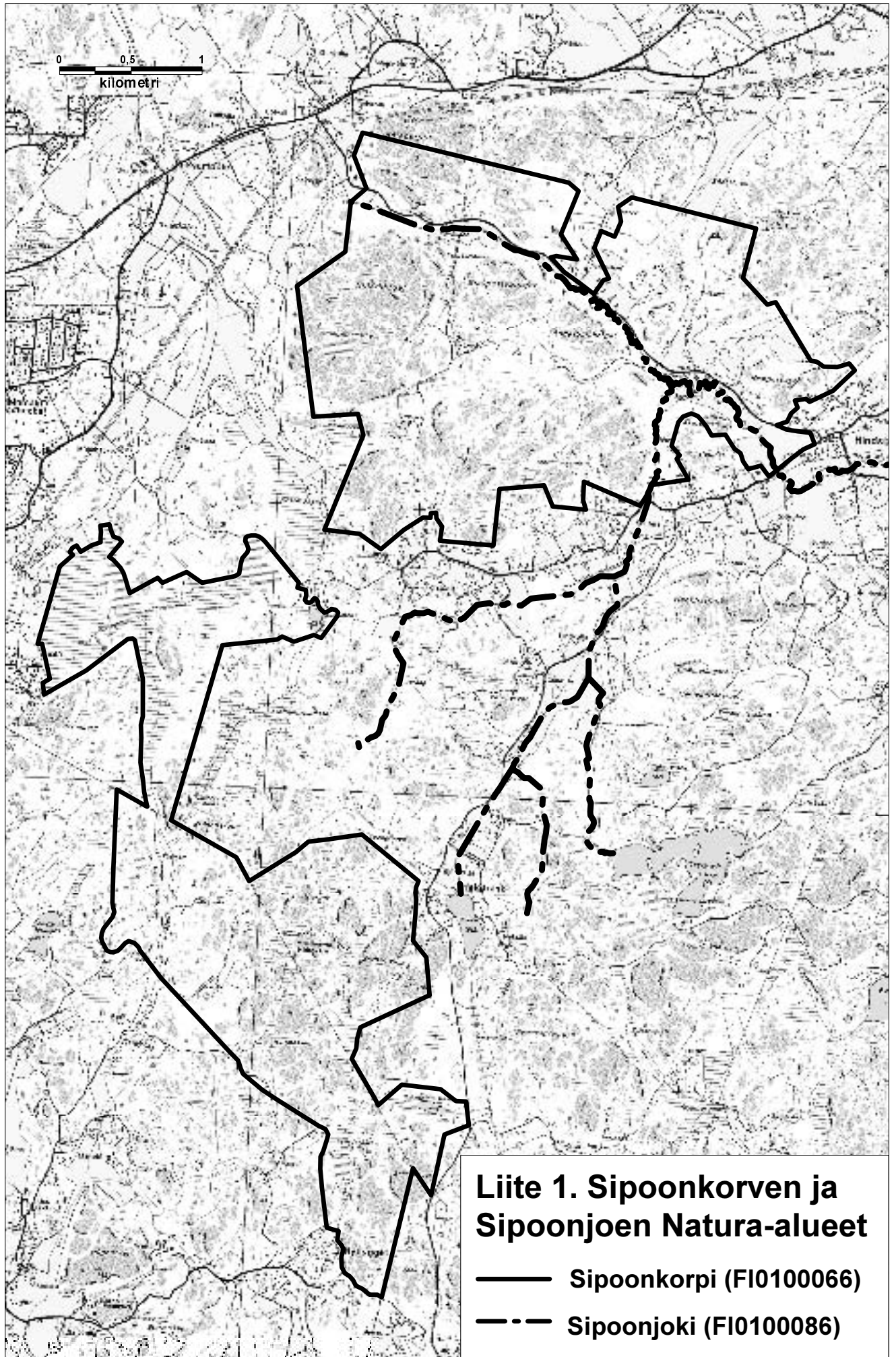
Vuoden 2003 jälkeen vuosittaiset ylläpitokustannukset koostuvat lähinnä luvussa 6 esitetyistä seuranta- ja jatkoselvityskuluista. Life-projektin yhteydessä tehtävän peruskunnostuksen jälkeen alueita on tarkoitus hoitaa maatalouden ympäristötuen erityistuilla.

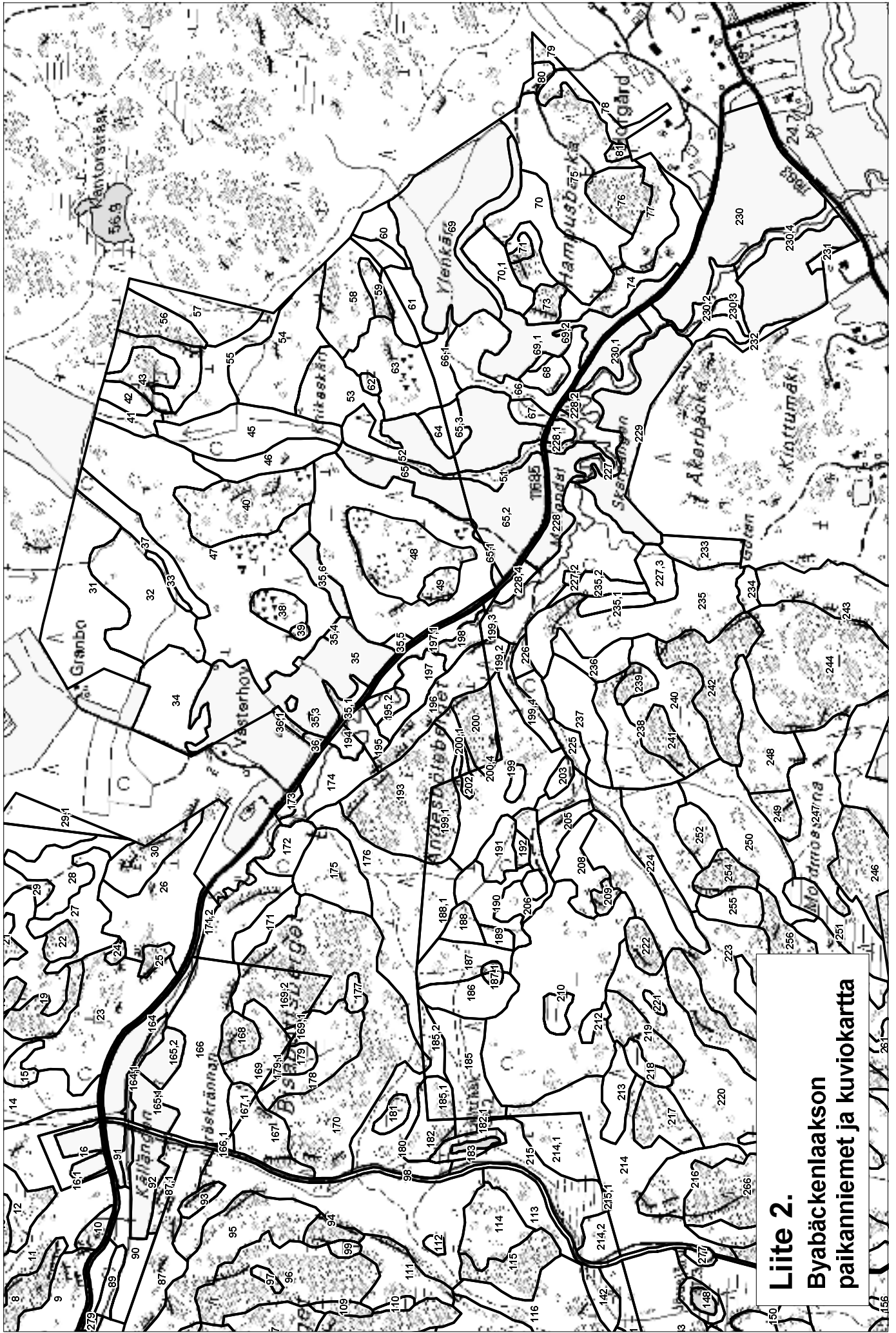
LÄHTEET

- Airaksinen O., & Karttunen, K. 2001: Natura 2000 -luontotyyppiopas. – Ympäristöopas 46. 193 s.
- Below, A. 2003: Hindsbyn Byabäckenin purolaakson linnustokartoitus 2002. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, Etelä-Suomen luontopalveluiden arkisto, Vantaa. 11 s.
- Bonsdorff, T. v. & Ikävalko, J. 2002: ”Kesän 2001 päiväperhoslaskentojen tulokset”. – Nimeämätön moniste, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 62 s.
- Bäck, S. & Tonteri, T. 1987: Sipoon Hindsbyn arvokkaat lehdot. – Lutukka 3/1987: 83–85
- Ikävalko, J. & Lindgren, S. 1999: Hindsbyn päiväperhoslinjat. Linjojen kuvaukset, laskentatiedot 1999 ja kiurunkannuksen esiintyminen. – Käsikirjoitus, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 11 s.
- Jacobsson, S. 1997: Sipoonkorven sienihavainnot – Käsikirjoitus, Metsähallitus, luonnonsuojelun aluearkisto, Vantaa. 10 s.
- Järventausta, K. 1996: Perhos- ja vesiperhosinventointi Sipoon Hindsbyssä ja kahdella uusmaalaisella suojelualueella v. 1996. – Moniste, Metsähallitus, luonnonsuojelun arkisto, Vantaa.
- Kansallispuistokomitea 1976: Kansallispuistokomitean mietintö. – Komiteanmietintö 1976: 88. Helsinki. 199 s.
- Keski-Uudenmaan lintuharrastajat 1995: havainnot uhanalaisista lintulajeista kesällä 1994. – Moniste, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 8 s.
- Kielosto, S., Mäkilä, M. & Herola, E. 1997: Keravan kartta-alueen maaperä. Maaperäkartojen selitykset. – Geologian tutkimuskeskus, Espoo.
- Kolehmainen, K. 2000: Hoitosuunnitelma eräille Etelä-Suomen jalopuumetsille ja lehdoille. Ehdotus niiden hoitoon, palauttamiseen ja seurantaan. – Moniste, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. S. 24 – 27.
- Lehtojensuojelutyöryhmä 1988: Lehtojensuojelutyöryhmän mietintö. – Komiteanmietintö 1988:16, ympäristöministeriö, Helsinki. 279 s.
- Lehtojensuojelutyöryhmä 1989: Valtakunnallinen lehtojensuojeluohjelma; kartat. Ympäristöministeriön ympäristönsuojeluosaston sarja C/44/1989. 250 s.

- Maa- ja metsätalousministeriö 2000a: Ympäristötukiopas. Maatalouden ympäristötuki v. 2000–2006. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 28 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2000b: Maisemanhoito, Luonnon monimuotoisuus, Perinnebiotoopit. Maatalouden ympäristötuki v. 2000–2006. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 20 s.
- Maa- ja metsätalousministeriö 2000c: Suojavyöhykkeiden perustaminen ja hoito. Maatalouden ympäristötuki v. 2000–2006. – Maa- ja metsätalousministeriö, Helsinki. 12 s.
- Maisema-alue työryhmä 1993a: Maisemanhoito. Maisema-alue työryhmän mietintö I. – Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, Mietintö 66/1992. 199 s.
- Maisema-alue työryhmä 1993b: Arvokkaat maisema-alueet. Maisema-alue työryhmän mietintö II. – Ympäristöministeriö, ympäristönsuojeluosasto, Mietintö 66/1992. 204 s.
- Marttila, O., Saarinen, K., Aarnio, H., Haahtela, T. & Ojalainen, P. 2000: Päiväperhos-opas. Suomi ja lähialueet. – Tammi, Helsinki. 231 s.
- Neuvoston direktiivi (79/409/ETY) luonnonvaraisten lintujen suojelusta eli lintudirektiivi.
- Neuvoston direktiivi (92/43/ETY) luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta eli luontodirektiivi.
- Nyman, J. & Penttilä, S. 2002: Maisemanhoidon ja suojavyöhykkeiden yleissuunnitelma Sipoonjoen valuma-alueella Sipoossa, Pornaisissa ja Mäntsälässä. – Uudenmaan ympäristökeskus – Monisteita nro 106. 100 s.
- Punkari, M., Raunio, A., Viita, H. & Yrjölä, M. 1994: Luonnon- ja maisemansuojelun kannalta arvokkaat kallioalueet Uudenmaan läänissä. – Tutkimusraportti, Vesi- ja ympäristöhallitus, Helsinki.
- Pykälä, J. & Bonn, T. 2000: Uudenmaan perinnemaisemat. – Alueelliset ympäristöjulkaisut 178. 367 s.
- Päivärinta, A. 1998: Hindsbyn lehtojen ja laidunniittyjen kartoitus ja hoitosuunnitelma. – Moniste, Metsähallituksen luonnonsuojelun arkisto, Vantaa. 47 s.
- Rantanen, A. & Kuvaja, C. 1994: Sipoon pitäjän historia vuoteen 1868. Osa 1. – Gummerus, Jyväskylä. 446 s.

- Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001: Suomen lajien uhanalaisuus 2000. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.
- Rassi, P., Kaipainen, H. Mannerkoski, I. & Ståhls, G. 1992: Uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietintö. – Komiteamietintö 1991:30, ympäristöministeriö, Helsinki. 328 s.
- Toivonen, H. & Leivo, A. 1993: Kasvillisuuskartoituksessa käytettävä kasvillisuus- ja kasvupaikkaluokitus. Kokeiluversio. – Metsähallituksen luonnon-suojelujulkaisuja. Sarja A 14. 96 s.
- Turja, M. 2000: Byabäckenin nykytilan selvitys ja kunnostusehdotuksia. – Moniste, Hämeen ammattikorkeakoulu ja Sipoon kunta. 82 s.
- Solonen, T. 1991: Hindsbyn metsän linnusto. – Sipoon kunta, Ympäristönsuojelulautakunta, julkaisu 1/1991. 23 s.
- Ympäristötutkimus Oy Metsätähti 1991: Etelä-Sipoon ja Hindsbyn luontokohdeselvitys 1991. – Sipoon kunta, Ympäristönsuojelulautakunta, Julkaisu 1:1992. S. 91–98.

Liite 2.
Byabäckenlaakson
paikanniemet ja kuviokartta

LIITE 3. HOITOKOHTTEIDEN NATURA-LUONTOTYYPIT JA PELTOJEN KASVILLISUUS VUONNA 2001

Natura-luontotyypit:

- Lehto (9050)
- Kosteat suurruohoniityt (6410)
- Runsaslajiset kuivat ja tuoreet niityt (6270)
- Hakamaat ja kaskilaitumet (9070)

Pellot ja laidunnurmet:

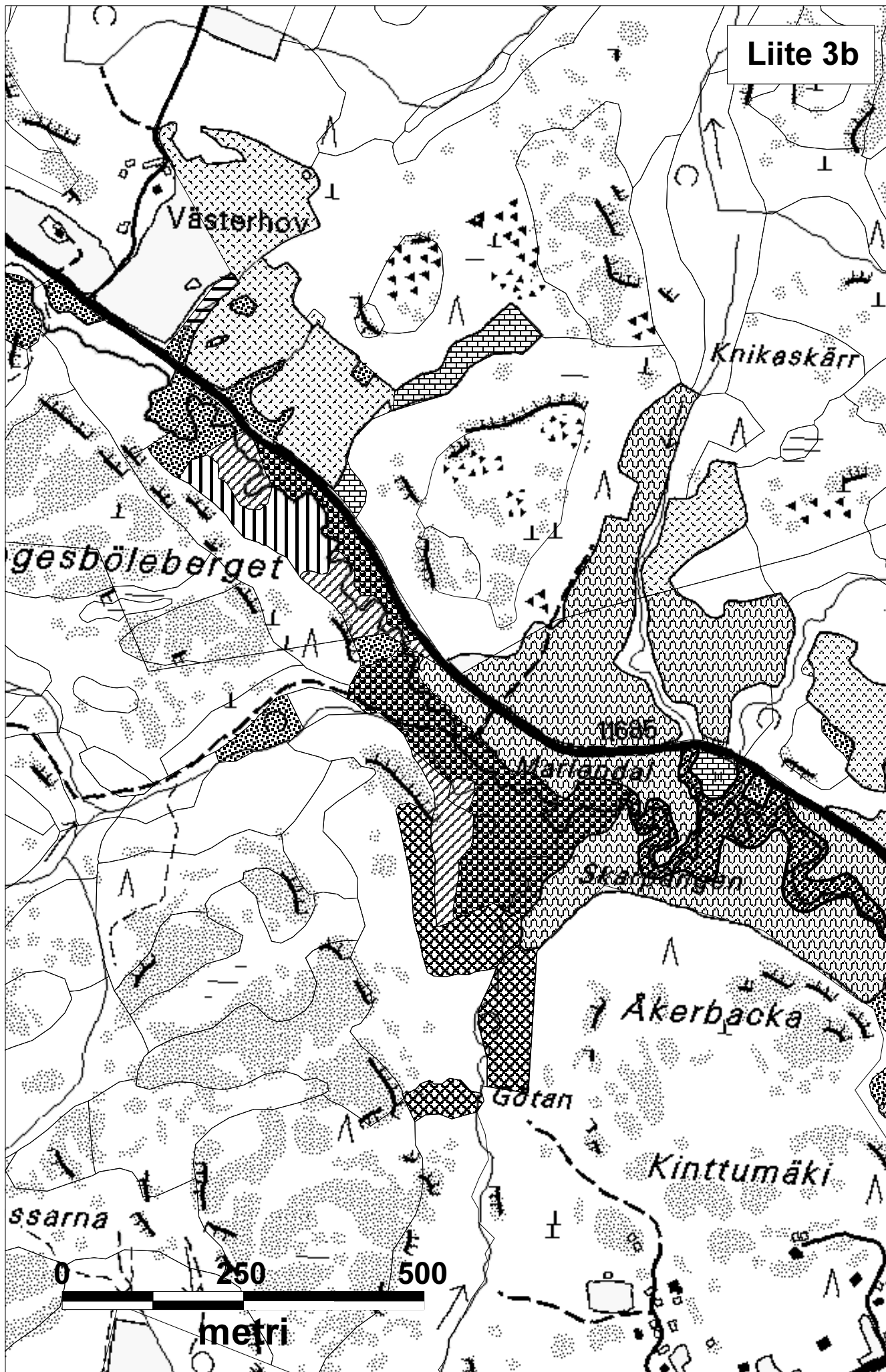
- Viljapellot
- Heinäpelto
- Nurmilaidun
- Ent. pelto luonnonlaitumena
- Ei käytössä v. 2001

Muut:

- Ei mikään edellisistä

Liite 3a

Västerhov

Knikaskärr

gesböleberget

11662

Mariångår

Skarvången

Åkerbacka

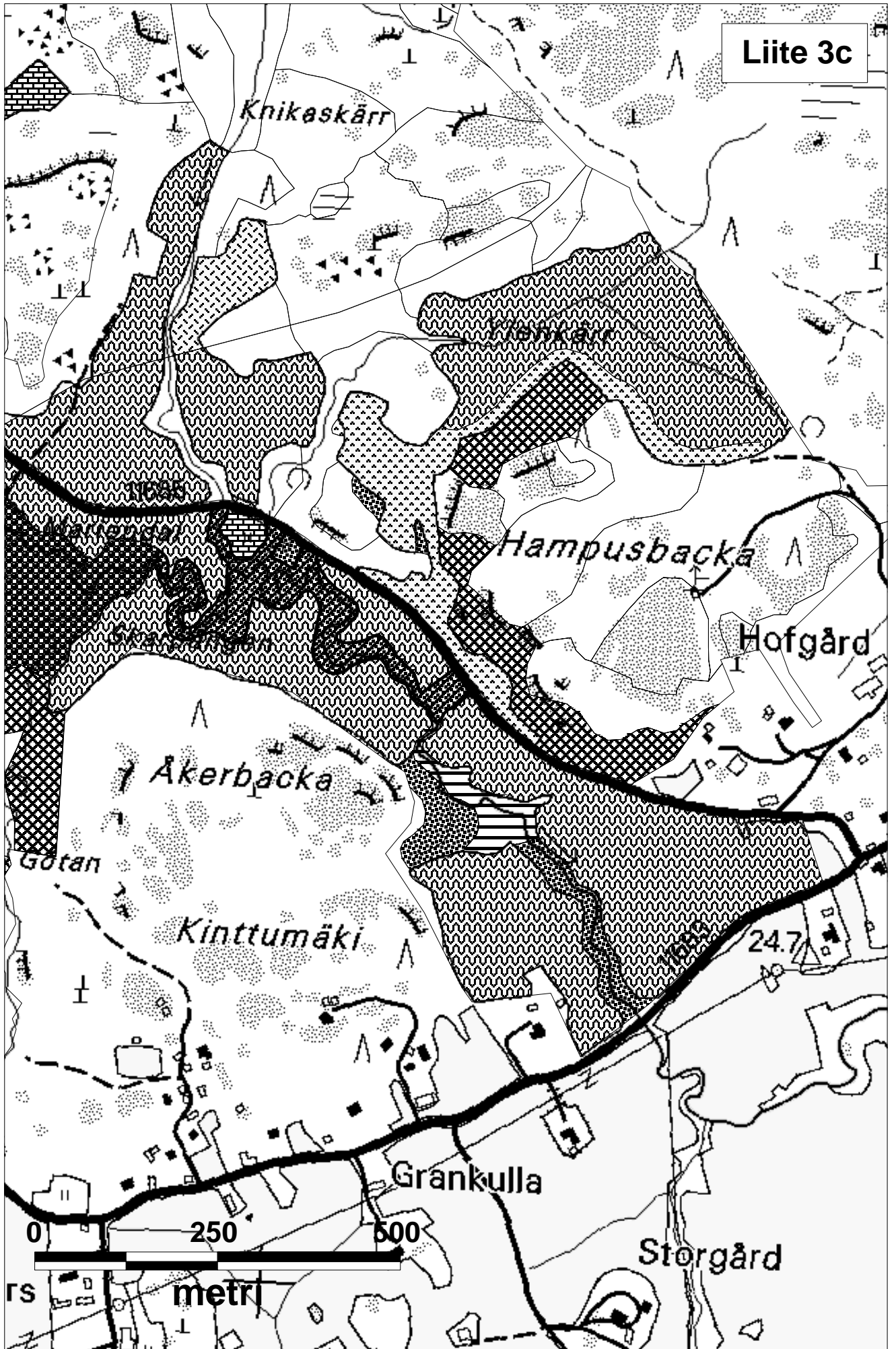
Götan

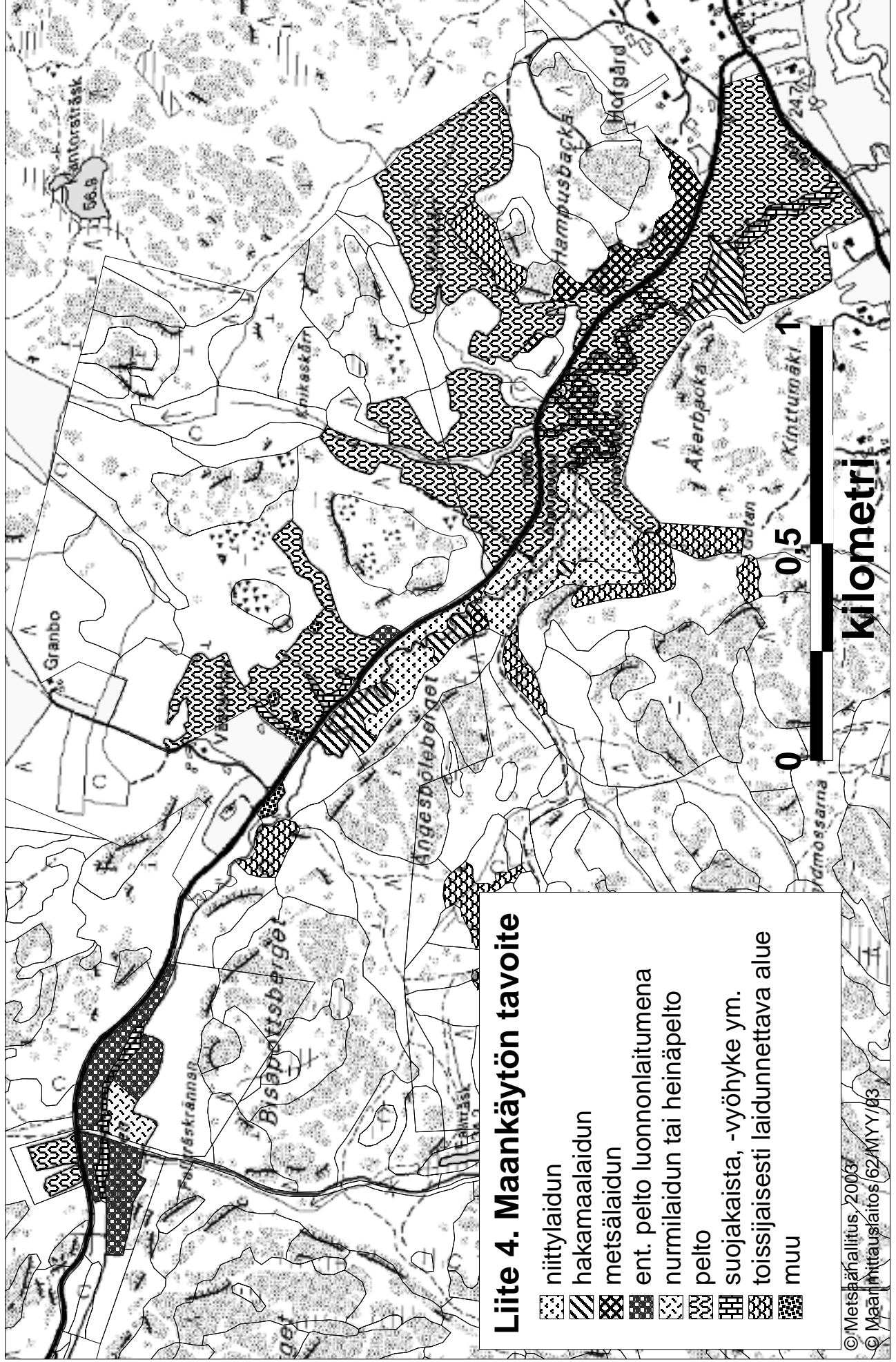
Kinttumäki

ssarna

0 250 500

metri

Liite 4. Maankäytön tavoite

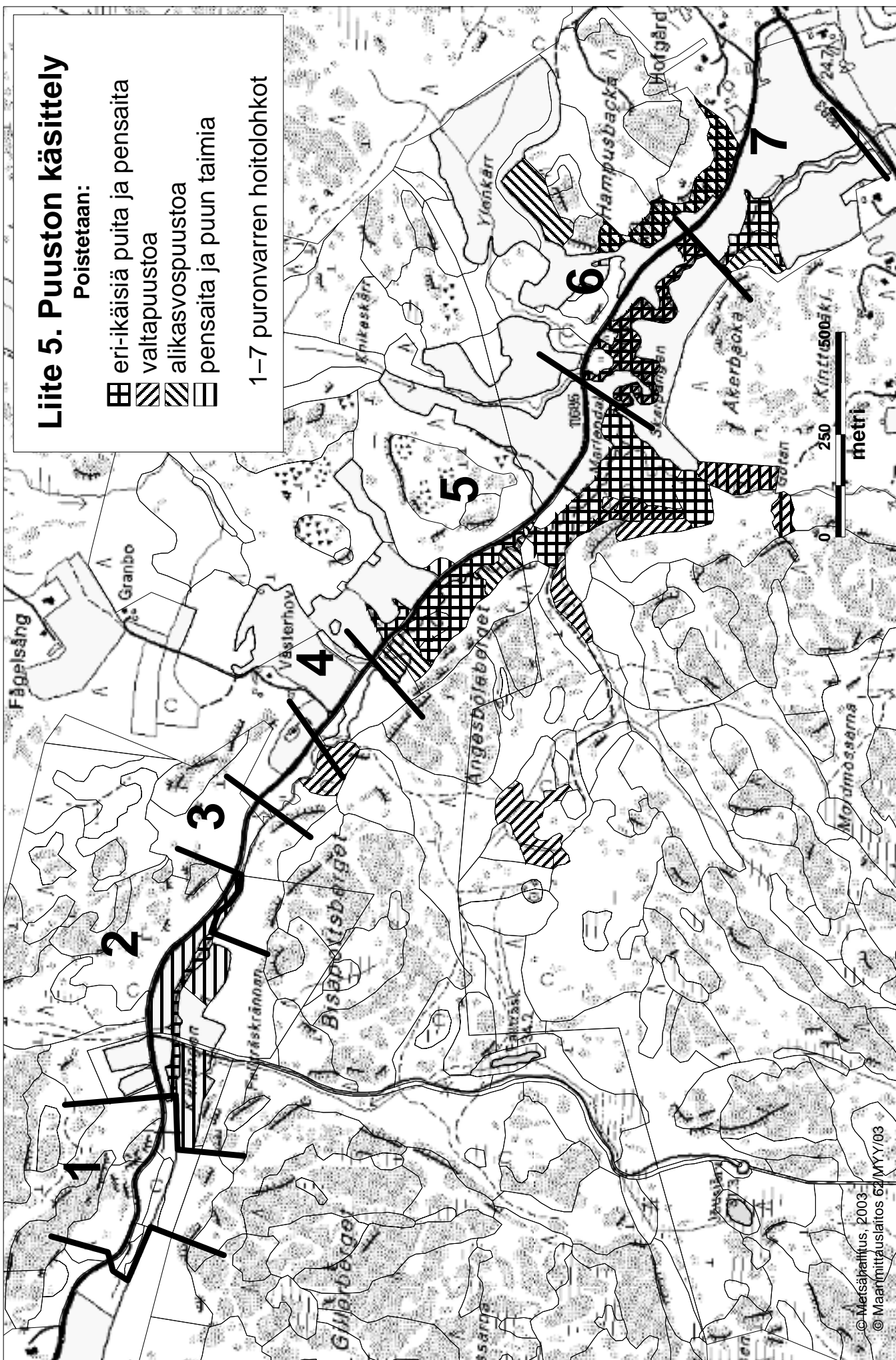
- niitty
- hakamaalaidun
- metsälaidun
- ent. pello luonnonlaitumena
- nurmilaidun tai heinäpelto
- pelto
- suojakaista, -vyöhyke ym.
- toissijaisesti laidunnettava alue
- muu

Liite 5. Puuston käsittely

Poistetaan:

- eri-ikäisiä puita ja pensaita
- valtapuustoa
- alikasvospuustoa
- pensaita ja puun taimia

1–7 puronvarren hoitoloikat

JAKSOKOHTAINEN BYABÄCKENIN PURONVARREN PUUSTON KÄSITTELY

Byabäckenin puronvarsi on jaettu seitsemään jaksoon, joissa puustoa ja pensaistoa käsitellään eri tavoin (liite 5). Hoitoluokkia on neljä:

- A = avoin jokivarsi, jossa kasvaa vain yksittäisiä pensaita ja maisemapuita
- B = puoliavoin jokivarsi, jossa puusto on hakamaatyypistä laikuttaista, harvahkoa ja lehtipuuvaltaista
- C = puolisolkeutunut puronvarsi, jossa puusto ja pensasto on puoliavointa korkeampaa ja tiheämpää
- D = sulkeutunut, luonnontilainen jokivarsi, jossa puuston kasvuun ei puututa

Jakso 1 Natura-alueen koillisnurkka

- kosteaa korkearuohoista puronvarsiniittyä, joka muutamien paikoin avointa, muutoin kasvaa pensaita tai puita
- Hoitoluokka D: puuston ja pensaiden kasvuun ei puututa

Jakso 2 Källängenin peltoaukea

- Byabäckenin varteen ja pelloilla kulkeviin ojiin on kasvanut korkeaa puustoa (koivu, harmaaleppä, haapa, kuusi, mänty), keskikorkeita puita ja pensaita (tuomi, pihlaja, raita) ja matalahkoja pensaita (taikinamarja, kuusama)

Hoitoluokka C: puolisolkeutunut puronvarsi

- Byabäckenin varren korkeista puista pääosa poistetaan, yksittäisiä koivuja ja mäntyjä jätetään maisemapuiksi; keskikorkeaan puustoon tehdään aukkoja maiseman avaamiseksi; matalahkot pensaat jätetään, mutta korkeiden puiden taimet poistetaan
- peltojen poikki laskevien ojien puustosta ja pensastosta poistetaan pääosa, vain yksittäisiä pihlajia, raitoja ja tuomia jätetään maisemapuiksi, maisemapuiden ympärille jätetään matalia pensaita

Jaksot 3 ja 4

Hoitoluokka D: puustoon ei kosketa

Jakso 5 Hindsbyn niittyjen perinnemaisema

- pääosin laidunnettua avointa tai hakamaapuustoista

Hoitoluokka B:

- harmaalepistä, kuusista ja haavoista poistetaan Byabäckenin varresta noin puolet

Jakso 6 Skarpängens: puustoa ja pensaita kasvava puronvarsi

Hoitoluokka C: puolisolkeutunut puronvarsi

- korkeista ja puolikorkeista puista ja pensaista poistetaan vain noin 20–30 %; lähinnä kuuset ja osa harmaalepistä pois
- sivuraviineista poistetaan korkeat puut, muut saavat jäädä
- eteläisin sivuraviini, pysäköimislevennyksen kohdalla: puusto ja pensasto harvennetaan niin, että näkymä avautuu purolaakson suuntaisesti; pysäköidyt autot jätetään puiden ja pensaiden suojaan

Jakso 7 Hofgårdin peltoaukeama, Hindsbyn kylän lähellä

Hoitoluokka A: avoin puronvarsi

- puusto ja pensasto harvennetaan käyttöön otettavan luonnonlaitumen kohdalta, muutoin nykyisten pensaiden annetaan olla

LIITE 7. HINDSBYN NIITTYJEN PERINNEBIOTOOPIN PUUSTON KÄSITTELY

Kuvion nro	Pinta-ala (ha)	Tavoite	Havutukki (m ³)	Lehtitukki (m ³)	Havukuitu (m ³)	Lehtikuitu (m ³)	Energia-puu (m ³)	Hakkuut
194 & 195	1	hakamaaksi				10	5	Kuuset kallion vieressä jäävät, lehtipuusta n. 20 % pois
195.2	0,6	avoin niitty, puronvarsi hakamaiseksi	2	3		15	5	N. 50 % lehtipuustosta pois, kuuset pois
197 & 197.1	2,3	avoin niitty	3		2	20	5	kaikki pois, paitsi että muutama maisemapuu jätetään puron varteen
198	0,8	niitty ja hakamaa	2	1		20	5	n. puolet puustosta pois
198.1	0,1	hakamaa						lehmille avataan polku
199.3	0,7	metsälaidun						ei hakata
227.1 & 227.2	4,8	avoin niitty, maisemapuita	80	2	60	3	15	90 % puustosta pois, maisemapuita jää
235.2	0,8	hakamaa	50	3	10	5	10	60 % puustosta pois
	11,1	Yhteensä	137	9	72	73	45	336
Jos puron ylitys onnistuu myös:								
227.3	0,9	niitty 70 % ja hakamaa 30 %	60	2	10	10	10	75 % puustosta pois
	12	Yhteensä	197	11	82	83	55	428

Liite 8. Palvelu- ja opastus- rakenteet

--- merkitty polku

..... ratsastuspolku

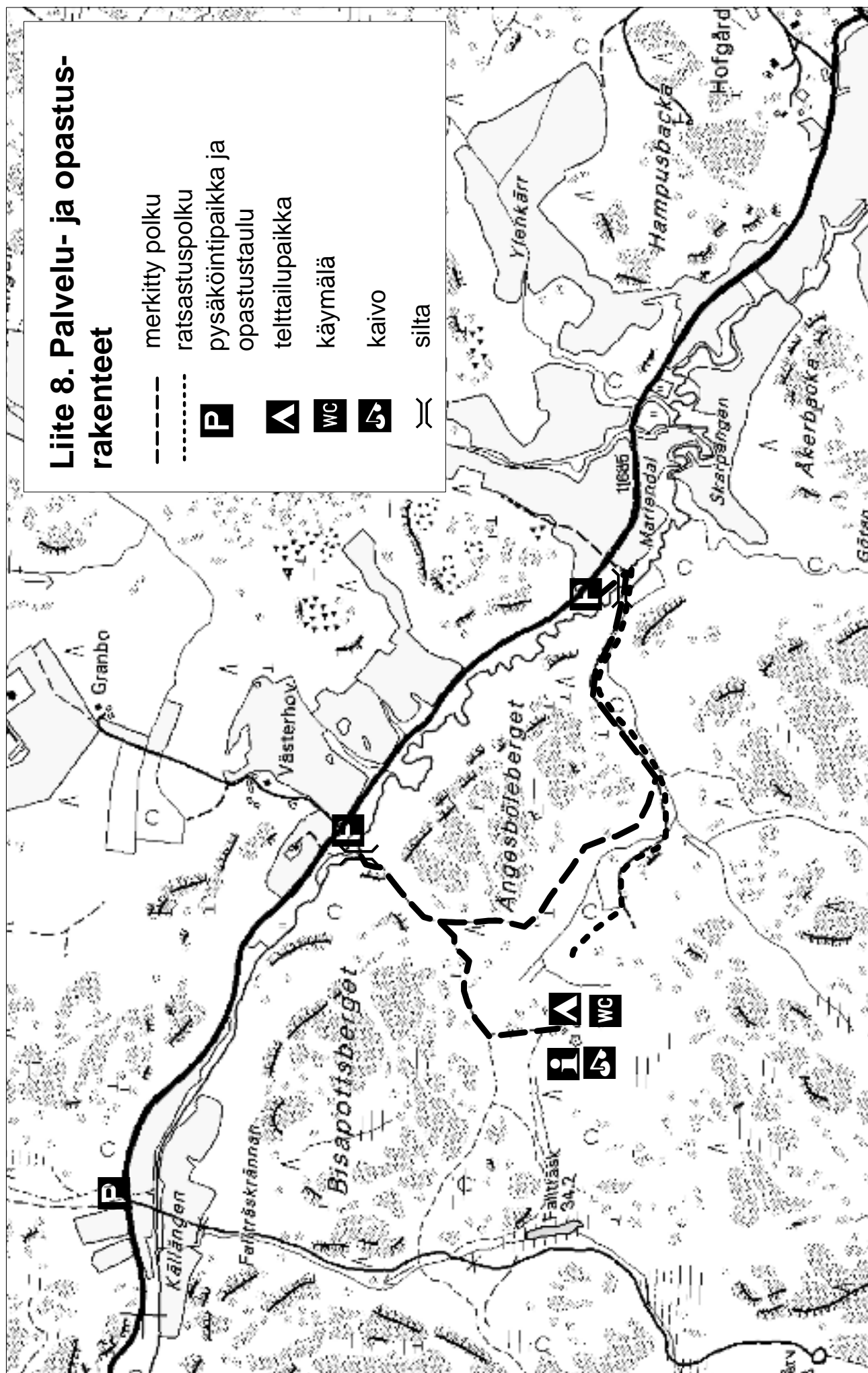
P pysäköintipaikka ja
opastustaulu

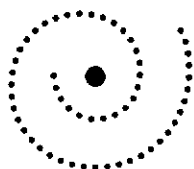
▲ telttailupaikka

WC käymälä

♻️ kaivo

⌘ silta

U U D E N M A A N
Y M P Ä R I S T Ö K E S K U S
N Y L A N D S
M I L J Ö C E N T R A L

Helsinki
Helsingfors

Dnro
Dnr

8.10.2002

UUS-2002-L-681-27

METSÄHALLITUS

LUO 712

Metsähallitus
PL 94

LS 14. 10. 2002
1643/229/2002

01301 VANTAA

Viite
Hänvisning

lausuntopyyntö 1643/229/2002 10.9.2002

Asia
Ärende

SIPOON BYABÄCKENIN LAAKSON HOITOSUUNNITEL-
MA

Metsähallitus on pyytänyt Uudenmaan ympäristökeskuksen lausuntoa Sipoonkorven Byabäckeninlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelmasta. Byabäckeninlaakso on osa Sipoonkorven Natura 2000- aluetta (FI0100066), Byabäcken on osa Sipoonjoen Natura- aluetta (FI0100086). Alueet ovat metsähallituksen hallinnassa, niillä ei ole voimassa rauhoituspäätöksiä.

Alueet ovat mukana Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa – nimisessä Life Nature –projektissa. Hoitotoimet on tarkoitus aloittaa syystalvella 2002.

Koska alueet sisältyvät Natura 2000-verkostoon, on tärkeää arvioida millaisia vaikutuksia suunnitellulla hoidolla on alueella sijaitseviin, Natura-alueen valinnan perusteena olleisiin luontotyypeihin. Hoitosuunnitelman laatimisen yhteydessä on tarkemmin kartoitettu luontodirektiivin mukaiset luontotyypit. Hoitosuunnitelman toteuttaminen säilyttää näiden luontotyyppien esiintymät ja suunniteltu hoito tulee jatkossa myös parantamaan luontotyyppien edustavuutta.

Osastopäällikkö

Eeva-Riitta Puomio

Tarkastaja

Kirsi Hellas

Nämnden för teknik och miljö/ Miljövårdssektionen Teknikka- ja ympäristölautakunta/ Ympäristönsuojelijaosto	§ 108	23.10.2002
Nämnden för teknik och miljö/Teknikka j	§ 325	11.11.2002

METSÄHALLITUS

LS 14. 11. 2002

1643/229/2002

**LAUSUNTOPYYNTÖ SIPOONKORVEN BYABÄCKENLAAKSON PERINNEMAISEMIEN
JA PELTOJEN HOITOSUUNNITELMASTA / METSÄHALLITUS/ BEGÄRAN OM
UTLÅTANDE OM SKÖTSELPLANEN FÖR BYABÄCKDALENS VÄRDBIOTOPER OCH
ODLINGSMARKER INOM SIBBO STORSSKOG FORSTSTYRELSEN**

2767/711-02

YMPJAOS § 108

Ympäristönsuojelijaosto 23.10.2002 108 §

Metsähallituksen Etelä-Suomen luontopalvelut pyytää Sipoon kunnalta lausuntoa Sipoonkorven Byabäckenlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelmasta. Alue on osa Sipoonkorven Natura 2000 - aluetta ja itse Byabäcken kuuluu Sipoonjoen Natura 2000 - alueeseen. Suunnittelualueen maat ovat Metsähallituksen hallinnassa. Kyseisillä mailla ei ole voimassa olevia luonnonsuojelulainmukaisia rauhoituspäätöksiä. Byabäckenin perinnemaisemat ja pellot ovat mukana "Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa" - nimisessä Life-projektissa, joka kestää vuoden 2004 kevättalveen asti. Hoitosuunnitelman mukaiset luonnonhoitotoimet on tarkoitus aloittaa syystalvella 2002.

Päätösehdotus:

Ympäristönsuojelijaosto päättää ehdottaa ympäristö- ja tekniikkalautakunnalle seuraavan:

Byabäckenin maiseman ja perinnebiotooppien hoito on tärkeää. Jaosto pitää myönteisenä sitä, että Metsähallitus on tehnyt kyseisen hoitosuunnitelman. Myös se seikka, että käytännön hoitotoimet on mahdollista toteuttaa käynnissä olevan Life-projektin puitteissa on myönteistä. Ympäristönsuojelijaostolla ei ole huomauttamista suunnitelmasta, mutta se haluaa kiinnittää huomiota siihen, että Metsähallitus varaa resursseja hoitotoimenpiteisiin myös Life-projektin päättymisen jälkeen.

Förslag till beslut:

Miljövårdssektionen besluter att föreslå åt nämnden för teknik och miljö följande:

Skötseln av landskapet och värdbiotoperna kring Byabäcken är viktig. Sektionen anser det positivt att Forststyrelsen gjort skötselplanen. Det är också positivt att det finns möjligheter att utföra praktiska skötselåtgärder inom det pågående Life-

Nämnden för teknik och miljö/ Miljövårdssektionen Teknikka- ja ympäristölautakunta/ Ympäristönsuojelijaosto	§ 108	23.10.2002
Nämnden för teknik och miljö/Teknikka j	§ 325	11.11.2002

projektet. Miljövårdssektionen har inget att anmärka mot skötselplanen, men önskar fästa uppmärksamhet vid att Forststyrelsen reserverar resurser för skötselåtgärder också efter att Life-projektet avslutats.

Påttös:
Påttösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Beslut:
Förslagsbeslutet godkändes enhälligt.

2767/711-102
TEYMPLTK § 325

Teknikka- ja ympäristölautakunta 11.11.2002

Tekn.joht:n ehdotus

Teknikka- ja ympäristölautakunta päättää yhtyä ympäristönsuojelijaoston lausuntoon. Lautakunta toteaa sen lisäksi, että kyseinen alue on Sipoon kunnan oikeusvaikutteisen haja-asutusalueiden yleiskaavassa merkitty suojelualueena (S-1) ja kaavamääräyksissä sanotaan, että "Vahvistetun kaavan mukaiselle suojelualueelle tai luonnonsuojelu- tai muinaismuistolainsäädännön nojalla rauhoitetulle alueelle ei osoiteta rakennusoikeutta. Puiden kaataminen on luvanvaraista RakL 124a §:n säännösten mukaisesti". Lisäksi alueella on rakennuskielto uuden yleiskaavan laatimista varten voimassa 31.12.2005 saakka. Voimassa olevan kaavamääräysten mukaan Metsähallituksen tulee hakea nykyisen maankäyttö- ja rakennuslain 128 §:n mukaista maisematyölupaa suunniteltujen hoitotöiden liittyvien puiden poistamiselle.

Tekn.dir:s förslag

Nämnden för teknik och miljö besluter förena sig med miljövårdssektionens utlåtande. Nämnden konstaterar dessutom att ifrågavarande område enligt Sibbo kommuns generalplan med rättsverkan för glesbygdsmrådena är markerat som skyddsområde (S-1). I planebestämmelserna sägs att "På skyddsområde i fastställd plan eller med stöd an naturskydds- eller fornminneslagstiftningen fredade områden anvisas ingen byggnadsrätt. För trädfällning behövs tillstånd enligt stadgandena i ByggL 124a §". Dessutom är området belagt med

Nämnden för teknik och miljö/ Miljövårdssektionen Tekniikka- ja ympäristölautakunta/ Ympäristönsuojelijaosto	§ 108	23.10.2002
Nämnden för teknik och miljö/Tekniikka j	§ 325	11.11.2002

byggnadsförbud fram till 21.12.2005 för uppgörande av ny generalplan. Enligt den i kraft varande generalplanens bestämmelser bör Forststyrelsen söka om tillstånd för miljöåtgärd enligt den nuvarande markanvändnings- och bygglagens 128 § för de planerade trädfällningar som hör till skötseln av området.

Päätös
Ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Beslut
Förslaget godkändes enhälligt.

Otteen oikeaksi todistaa

Sipoossa 13.11.2002

Lena Mikander
Tekniikka- ja ympäristölautakunnan sihteeri

Sibbo Naturskyddare - Sipoon Luonnonsuojelijat r.f.
c/o Christell Åström, Boxintie 852-22, 01190 Box

METSÄHALLITUS

LS 02.10.2002

As 1643/229/2002

Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PL 94
01301 Vantaa

Asia: Lausunto Sipoonkorven Byabäckenin perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelmasta

Viite: Lausuntopyyntö 10.9.2002/ Stig Johansson

Sibbo Naturskyddare - Sipoon Luonnonsuojelijat r.f. kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Byabäckenlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelmasta.

Yhdistys on perehtynyt suunnitelmaan ja toteaa, että se on huolellisesti tehty ja hyvin toteutettavissa. Yhdistys toivoo, että Byabäckenin perinnemaisemien kunnostusta ja hoitoa jatketaan myös LIFE-projektin loputtua, vuoden 2003 jälkeen.

Sibbo Naturskyddare - Sipoon Luonnonsuojelijat r.f. on hoitosuunnitelmaa koskien kiinnittänyt huomiota mm. seuraavaan:

- sivu 12: Ketonoidanlukko ja hakarasara on havaittu myös 1990-luvun alkua myöhemmin (mm. 26.5.2001 /H. Lyytikäinen).
- sivu 19: *...Byabäckenin purovarsi on jaettu seitsemään jaksoon, joissa puustoa ja pensaita käsitellään eri tavoin. Puuston käsittelyssä pyritään... D. sulkeutuneeseen, luomontilaiseen purovarteen, jossa puuston kasvuun ei puututa.* Tämä tarkoittanee myös sitä, että kuolleet pysty- ja maapuut jätetään maastoon (?). Luonnon monimuotoisuuden kannalta tärkeää lahoppuuston määrää tulisi yhdistyksen mielestä mahdollisuuksien mukaan pyrkiä lisäämään muillakin jaksoilla. Myös veteen kaatuneet puut ovat arvokkaita tarjotessaan piilopaikkoja vesistön eläimille.
- Sivu 22: Suojavyöhykkeiden perustaminen on esitetty suunnitelmassa vain suosituksena. Byabäckeniin rajoittuvien peltojen ollessa paikoin kovin jyrkkiä voitaisi Sibbo Naturskyddare - Sipoon Luonnonsuojelijat r.f:n mielestä vuokrasopimuksia tehdessä edellyttää, että vesistöjen varrelle perustetaan yleissuunnitelmassa suositellut suojavyöhykkeet. Muun muassa purotaimenkannan kannalta on tärkeää, että Byabäckenin kuormitusta pyritään tehokkaasti vähentämään. Suojavyöhykkeet lisäävät myös vesistöjen varsien monimuotoisuutta.
- sivu 25: Opastustaulut. Opastustauluihin olisi tärkeää saada maininta myös Byabäckenin purotaimenkannasta, sekä siitä, että onkiminen tms. on kielletty.

Sibbo Naturskyddare - Sipoon Luonnonsuojelijat r.f. on mielellään jatkossakin mukana Byabäckenlaakson peltojen ja perinnemaisemien hoidon ja käytön suunnittelussa ja kehittämisessä.

Sipoossa 30.9.2002,

Christell Åström

Christell Åström
puheenjohtaja
Sibbo Naturskyddare -
Sipoon Luonnonsuojelijat r.f.

Heidi Lyytikäinen

Heidi Lyytikäinen
sihteeri
Sibbo Naturskyddare -
Sipoon Luonnonsuojelijat r.f.

METSÄHALLITUS

LS 13. 09. 2002
1643/229/2002

UUDENMAAN SOTILASLÄÄNIN
ESIKUNTA
Huolto-osasto
Lohja

LAUSUNTO

12 .09.2002

R1728/15/D/IV

Metsähallitus
Etelä-Suomen luontopalvelut
PI 94

01301 Vantaa

Metsähallituksen lausuntopyyntö 1643/229/2002/10.9.2002

LAUSUNTO SIPOONKORVEN BYABÄCKENLAAKSON PERINNEMAISEMAN JA
PELTOJEN HOITOSUUNNITELMASTA

Uudenmaan Sotilasläänin Esikunnalla ei ole huomautettavaa suunnitelman asiasisältöön. Toivomme pysäköintipaikkojen sijoittamisessa otettavan huomioon luolavarastollemme johtavan huoltotien merkityksen siten, ettei tien käyttö missään vaiheessa esty eikä varaston suuntaan ohjaudu sinne kuulumattomia kulkijoita.

Esikuntapäällikkö
Everstiluutnantti

Erkki Utunen

Huoltopäällikkö
Komentajakapteeni

Olli Mäki-Hokkonen

LIITTEET

JAKELU

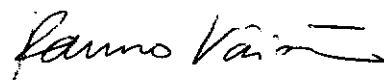
TIEDOKSI

SIPOONKORVEN BYABÄCKENLAAKSON PERINNEMAISEMIIEN JA PELTOJEN HOITOSUUNNITELMAN HYVÄKSYMINEN

Etelä-Suomen luontopalvelut on laatinut Sipoonkorven Byabäckenlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelman, jonka tavoitteena on purolaakson maisemien, perinnebiotooppien ja peltojen hoidon jatkaminen ja umpeenkasvaneiden alueiden raivaaminen ja hoitaminen. Suunnittelualue on mukana "Niittyjen kunnostus ja hoito Suomessa, Ruotsissa ja Virossa" -nimisessä LIFE-projektissa.

Suunnitelmasta on pyydetty ja saatu lausunnot Uudenmaan ympäristökeskukselta, Sipoon kunnalta, Uudenmaan sotilasläänin esikunnalta sekä Sibbo Natusskyddare -Sipoon luonnonystävät rf:ltä. Uudenmaan ympäristökeskuksen lausunnon mukaan suunnitelman toteuttaminen säilyttää luontodirektiivin mukaisten luontotyyppien esiintymät ja suunniteltu hoito tulee jatkossa parantamaan luontotyyppien edustavuutta.

Metsähallitus hyväksyy oheisen Etelä-Suomen luontopalveluiden laatiman Sipoonkorven Byabäckenlaakson perinnemaisemien ja peltojen hoitosuunnitelman alueen hoidossa noudatettavaksi.

Luonnonsuojelujohtaja

Rauno Väisänen

METSÄHALLITUS

ISSN 1235-8983
ISBN 952-446-369-5 (www.metsa.fi/julkaisut/pdf/luo/b68.pdf)

Julkaisuja voi tilata osoitteella:

Metsähallitus
Asiakaspalvelut
PL 36, 99801 IVALO
natureinfo@metsa.fi
www.metsa.fi/luo/tuotteet

Puhelintiedustelut: 0205 64 7702

Hinta 10 euroa